

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**ADMINISTRATIVNĚ-PRÁVNÍ PROBLÉMOVÁ
REFLEXE OKOLNOSTÍ VYLUČUJÍCÍCH
PROTIPRÁVNOST VE SPRÁVNÍM
(PŘESTUPKOVÉM) PRÁVU – APLIKAČNÍ
EXKURS**

Autor práce: Barbora Kratochvílová, DiS.

Studijní program: Veřejná správa

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: Dr. Mgr. Josef Kříha, PhD., LL.M.,

Katedra: Katedra managementu veřejné správy

2025

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, z. ú.
Žižkova tř. 1632/5b, 370 01 České Budějovice

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Barbora Kratochvílová, DiS.

Studijní program: Veřejná správa

Forma studia: Kombinovaná

Místo studia: Příbram

Název bakalářské práce:

Administrativně-právní problémová reflexe okolností vylučujících protiprávnost ve správním (přestupkovém) právu – aplikační exkurs

Název bakalářské práce v anglickém jazyce: Administrative-legal Law Problematic Reflection of Circumstances Excluding Illegality in Administrative Law – An Application Excursus

Katedra: Katedra managementu veřejné správy

Vedoucí bakalářské práce (jméno a příjmení, včetně titulů):

Dr. Mgr. Josef Kříha, PhD., LL.M.

Datum zadání bakalářské práce (měsíc, rok): prosinec 2024

Cíl bakalářské práce: Cílem práce je formou teoreticko-praxeologického vhledu problémově objasnit administrativně-právní specifitu meritorního rozhodování dotčených orgánů „místní státní správy“ v intencích vybraných hmotněprávních a procesněprávních ustanovení správního práva, aplikačně subsumujících institut „okolností vylučujících protiprávnost“.

Student: Barbora Kratochvílová, DiS.	30.12. 2024 datum	Kratochvílová podpis
Vedoucí práce: Dr. Mgr. Josef Kříha, PhD., LL.M.	30.12. 2024 datum	 podpis

Schvaluji zadání bakalářské práce:

Vedoucí katedry: doc. Ing. Jiří Dušek, Ph.D.	17.12.2025 datum	J. Dušek podpis
Prorektor pro studium a vnitřní záležitosti: doc. PhDr. Miroslav Sapík, Ph.D.	17.12.2025 datum	 podpis
Rektor: doc. Ing. Jiří Dušek, Ph.D.	17.1.2025 datum	J. Dušek podpis

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval(a) samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce v elektronické podobě ve veřejně přístupné části infodisku VŠERS, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998Sb. zveřejněny posudky vedoucí(ho) a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce systémem na odhalování plagiátů.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Dr. Mgr. Josef Kříha, PhD., LL.M.,
za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

KRATOCHVÍLOVÁ, B. Administrativně-právní problémová reflexe okolností vylučujících protiprávnost ve správním (přestupkovém) právu – aplikační exkurs. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2025. Vedoucí bakalářské práce: Dr. Mgr. Josef Kříha, PhD., LL.M.,

Klíčová slova:

Aplikační praxe, Komparativní analýza, Krajní nouze, Nutná obrana, Okolnosti vylučující protiprávnost, Právní jistota, Přestupek, správní právo, Správní delikt, Správní orgán, Veřejná správa.

Věcné vymezení bakalářské práce formou teoretického postihu demonstruje vybrané hmotněprávní a procesněprávní zvláštnosti institutu tzv. okolností vylučujících protiprávnost ve správním (přestupkovém) právu. V teoretické části je primárně formou historické retrospektivy objasněn vývoj a význam shora naznačeného institutu okolností vylučujících protiprávnost, včetně vymezení základních východisek a pojmosloví zkoumané tematické oblasti i analogické komparativní trestněprávní a správně-právní Praxeologická část práce dále formou kvalitativního empirického šetření, tj. strukturovaných rozhovorů směřovaných k oslovené kohortě respondentů služebně zařazených v rámci jednotlivých policejních součástí Policie ČR, Krajského ředitelství Středočeského kraje, Územního odboru Příbram či pověřených úředních osob zabezpečujících výkon administrativně-správních činností v rámci vybraných přestupkových agend obce III. typu, tj. Městského úřadu Příbram. Bakalářská práce dále rovněž tematicky obohacujícím způsobem komparativně specifikuje specifitu právní úpravu zkoumané odborné tematické oblasti v zahraničí (Rakousko, Německo, Slovensko) a navrhuje možná konkrétní opatření upotřebitelná v rámci meritorního rozhodování ve správním (přestupkovém) řízení, která respektují zásady správního trestání.

ABSTRACT

KRATOCHVÍLOVÁ, B. Administrative-legal problematic reflection of circumstances excluding illegality in administrative (misdemeanor) law – an application excursus. České Budějovice: University of European and Regional Studies, 2025. Supervisor: Josef Kříha, PhD., LL.M.

Key words:

Administrative authority, Administrative law, Administrative offence, Application practice, Circumstances precluding illegality, Comparative analysis, Extreme emergency, Legal certainty, Misdemeanor, Necessary defense, Public administration.

The substantive definition of the bachelor thesis in the form of a theoretical sanction demonstrates selected substantive and procedural peculiarities of the institute of the so-called circumstances excluding illegality in administrative (misdemeanor) law. In the theoretical part, the development and significance of the above-mentioned institute of circumstances excluding illegality is primarily explained in the form of a historical retrospective, including the definition of the basic foundations and terminology of the examined thematic area as well as the analogous comparative criminal and administrative law. structured interviews directed to the cohort of respondents employed within the individual police units of the Police of the Czech Republic, the Regional Directorate of the Central Bohemian Region, the Territorial Department of Píbram or authorized officials ensuring the performance of administrative and administrative activities within selected offence agencies of the municipality of type III, i.e. the Municipal Office of Píbram. The bachelor thesis also comparatively enrichingly specifies the specificity of the legal regulation of the examined professional thematic area abroad (Austria, Germany, Slovakia) and proposes possible specific measures applicable in the context of the merits of the administrative (misdemeanor) proceedings, which respect the principles of administrative punishment.

Obsah

Úvod.....	10
1 Cíl a metodika bakalářské práce	12
2 Vymezení základního pojmosloví a východisek zkoumané tematické oblasti.....	13
2.1 Vymezení základních pojmů.....	13
2.2 Klíčové pojmy správního trestání	13
2.2.1 Protiprávnost	13
2.2.2 Přestupek	14
2.2.3 Správní delikt	14
2.2.4 Správní odpovědnost.....	14
2.3 Odlišnosti správního deliktu od trestného činu.....	15
2.3.1 Intenzita zásahu do chráněného zájmu.....	15
2.3.2 Institucionální rámec	16
2.3.3 Důkazní standardy.....	16
2.3.4 Sankce	16
2.4 Struktura správního (přestupkového) práva	17
2.5 Předmět správního řízení ve věcech přestupků.....	18
2.5.1 Subjekty řízení	18
2.5.2 Obviněný z přestupku	18
2.5.3 Poškozený	19
2.5.4 Zástupci, svědci, znalci a další přizvané osoby.....	19
2.6 Okolnosti vylučující protiprávnost.....	19
2.7 Právní úprava správních deliktů a okolností vylučujících protiprávnost.....	21
3 Okolnosti vylučující protiprávnost v „de lege lata“ postihu (širší teoretický	23
 vhled).....	23
3.1 Definice a právní význam	23

3.2 Historický vývoj institutu.....	23
3.3 Funkce v rámci právního řádu.....	23
3.4 Pojmové znaky a podmínky použití.....	24
3.5 Přehled základních okolností vylučujících protiprávnost	24
4 Okolnosti vylučující protiprávnost v trestním právu vs. přestupkovém právu	26
4.1 Právní úprava a rozdíly	26
4.2 Obecné podmínky uplatnění	26
4.3 Nutná obrana	26
4.4 Krajní nouze	27
4.5 Judikaturní vývoj.....	27
4.6 Shrnutí rozdílů.....	27
5 Okolnosti vylučující protiprávnost v českém správním právu.....	28
5.1 Právní rámec a obecná východiska	28
5.2 Význam v přestupkovém řízení	28
5.3 Prokazování a důkazní prostředky	29
5.4 Judikatura správních soudů	29
5.5 Problémy a doporučení	29
5.6 Shrnutí dílčích subkapitoly	29
6 Komparativní exkurs k právní úpravě v zahraničních systémech správního práva.....	30
6.1 Rakouské správní právo	30
6.2 Německé správní právo.....	30
6.3 Slovenská právní úprava	31
6.4 Inspirativní prvky pro české právo.....	31
6.5 Dílčí shrnutí subkapitoly	32
6.6 Praktické příklady a právní odkazy	32

6.6.1 Německo	32
6.6.2 Francie.....	32
6.6.3 USA.....	33
6.6.4 Velká Británie	33
6.6.5 Rakousko.....	33
6.6.6 Slovensko	33
7 Praxeologická část / průzkumné empirické šetření -aplikační využívání okolností vylučujících protiprávnost ze strany dotčených orgánů veřejné správy – fenomenologické vymezení	34
7.1 Cíl a metody průzkumného šetření	34
7.2 Výběr vzorku.....	35
7.3 Strukturované rozhovory.....	35
7.3.1 Formulář pro strukturovaný rozhovor	36
7.3.2 Rozhovory s příslušníky PČR	38
7.3.3 Rozhovory správních orgánů obcí III. typu (ORP).....	48
7.3.4 Analýza konkrétních případů	56
7.4 Dílčí a zevšeobecňující vyhodnocení empirické části	59
7.4.1 Výstupy průzkumného empirického šetření a celkové zhodnocení s příslušníky PČR	59
7.4.2 Zhodnocení průzkumného empirického šetření, směřovaného k pověřeným úředním osobám MÚ – Příbram.....	62
7.5 Celkové zhodnocení empirického průzkumného šetření	64
Závěr.....	66
Seznam použitých zdrojů	67
Seznam tabulek a grafů	70

Úvod

V současné právní teorii, jak ji formuluje například Gerloch či Zoubek¹, je pojetí právního státu a teorie práva postavena na zásadě spravedlnosti, proporcionality a ochrany základních práv jednotlivce. Z principů právního státu vychází i konstrukce právního řádu, který formuluje nejen závazná pravidla chování pro jednotlivce a veřejnou moc, ale zároveň stanoví kritéria, podle nichž lze konkrétní jednání kvalifikovat jako protiprávní. V tomto ohledu nabývá zásadního významu rozlišení mezi jednáním, které je skutečně společensky škodlivé, a jednáním, které sice může naplňovat formální znaky přestupku, avšak v důsledku zvláštních okolností je třeba jej považovat za oprávněné.

V aplikační praxi dotčených orgánů veřejné správy, zejména místně a věcně příslušných správních a policejních orgánů, mohou nastat situace, kdy je nezbytné zohlednit právní instituty chránící jednotlivce před nespravedlivým postihem za jednání, které je sice formálně v rozporu s právní normou, avšak z hlediska své materiální stránky je ospravedlnitelné. Takovými instituty jsou tzv. okolnosti vylučující protiprávnost, které zajišťují, aby právní řád nedopadal sankčně na jednání vykazující společensky akceptovatelný nebo dokonce žádoucí účel.

Dle aplikace ustanovení § 24 zákona č.250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**zákon o odpovědnosti za přestupky**“) „ex lege“ vymezuje tyto okolnosti, kdy stanoví, že přestupek není spáchán, pokud k jednání došlo například v nutné obraně (§ 24 odst. 1 písm. a) nebo v krajní nouzi (§ 24 odst. 1 písm. b). Ačkoli mají tyto instituty svůj původ primárně v trestním právu hmotném, jejich význam nelze opomíjet ani v oblasti správního trestání.

Relevantní paralelu představuje právní úprava v zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**trestní zákoník**“), kde jsou okolnosti vylučující protiprávnost systematicky upraveny viz. aplikaci ustanovení § 28 krajní nouze a § 29 nutná obrana. Obě právní úpravy sdílejí základní premisu, že odpovědnost za protiprávní čin nemůže být dovozována v případech, kdy jednání bylo objektivně ospravedlnitelné z hlediska ochrany vyššího právního statku nebo odvracení bezprostředního útoku.

¹ GERLOCH, A., HUNGR, P. a ZOUBEK, V. *Základy teorie práva a právního státu*. 3. rozšířené a doplněné vydání. Praha: Vydavatelství Policejní akademie České republiky, 1995. 210 s. ISBN 80-85981-16-5.

Další výzvou, která se v tomto ohledu v aplikační praxi projevuje, je rozdílné pojetí těchto institutů v oblasti trestního a správního práva. Přestože jsou pojmově a funkčně obdobné, jejich výklad a použití se může v jednotlivých řízeních významně lišit, což může vést k rozhodovací nejednotnosti a nejistotě účastníků řízení. O to důležitější je důraz na metodické vedení správních orgánů, judikaturní sjednocování rozhodovací praxe a systematické vzdělávání v oblasti aplikace těchto výjimečných právních institutů.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Cílem bakalářské práce (dále jen „práce“) je formou teoreticko-praxeologického vhledu problémově objasnit administrativně-právní specifitu meritorního rozhodování dotčených orgánů „místní státní správy“ v intencích vybraných hmotněprávních a procesněprávních ustanovení správního práva, aplikačně subsumujících institut „okolností vylučujících protiprávnost“. Tato „práce“ si klade za cíl nejen vysvětlit právně-teoretická východiska, ale především prostřednictvím empirického šetření nahlédnout do skutečné praxe správních orgánů a Policie ČR. „Práce“ obsahuje teoretickou a praxeologickou část.

V teoretické části „práce“ bude uplatněna analyticko-syntetizující komparativní reflexe institutu okolností vylučujících protiprávnost „zákona o odpovědnosti za přestupky“ ve znění pozdějších předpisů ve vazbě ke konkrétnímu ustanovení § 76 „cit. zákona“, a související pojmy správního trestání (subjektivní stránka, důkazní břemeno, přezkum). Deskriptivní metoda – popis právní úpravy okolností vylučujících protiprávnost, včetně komparace s trestním právem § 28 až § 32 „trestní zákoník“. Kritická rešerše doktríny a judikatury – využití odborných komentářů a judikatury Nejvyššího správního soudu (např. 9 As 57/2018, 5 As 350/2018). Komparativní metoda – srovnání přístupů v rozhodovací činnosti různých správních orgánů, případně paralely s trestní doktrínou.

Praxeologická část se dílem opírá o užité empirické kvalitativní průzkumné šetření a případovou analýzu: Strukturované rozhovory směřované k oslovené kohortě respondentů, tj. příslušníkům Policie ČR (Služba kriminální policie a vyšetřování – Oddělení obecné kriminality - SKPV OOK Příbram, Kancelář ředitele Územního odboru - ředitelství ÚO Příbram, Odbor vnitřní kontroly - ÚO Příbram), zabezpečujících bezprostředně výkon tzv. přímé bezpečnostní povahy a aplikujícím pracovníkům vybraného správního orgánu obce III. typu, tj. pověřeným úředním osobám Městského úřadu Příbram – Odbor práva a veřejných zakázek (přestupková agenda) konkrétněji Vedoucí oddělení přestupkového, Referent oddělení přestupkového (právník odboru přestupků), Samostatný odborný referent. Zjistit konkrétní zkušenosti s aplikací okolností vylučujících protiprávnost v každodenní praxi, jak z pohledu zjišťování skutkového stavu, tak i právního hodnocení. Strukturované rozhovory probíhaly osobně nebo telefonicky dle předem připravené osnovy otázek, s možností volné doplňující výpovědi.

Konkrétních individuálních správních aktů: Byla zpracována 3 anonymizovaná rozhodnutí přestupkových orgánů, ve kterých se posuzovala přítomnost okolností vylučujících protiprávnost (např. nutná obrana, krajní nouze, výkon zákonné povinnosti).

2 Vymezení základního pojmosloví a východisek zkoumané tematické oblasti

2.1 Vymezení základních pojmů

Problematika okolností vylučujících protiprávnost ve správním právu je úzce provázána s několika základními právními pojmy, jejichž porozumění je nezbytným předpokladem pro hlubší uchopení tématu. Tyto pojmy tvoří základní rámec pro správné právní posouzení skutků posuzovaných jako správní delikty, a tedy i pro aplikaci výjimek z odpovědnosti ve formě okolností vylučujících protiprávnost.

2.2 Klíčové pojmy správního trestání

2.2.1 Protiprávnost

Bohadlo², uvádí, že protiprávnost obecně označuje rozpor určitého jednání s právním řádem. V oblasti správního práva deliktního je protiprávnost jedním z konstitutivních znaků přestupku či jiného správního deliktu. I když český právní řád neobsahuje jednotnou definici tohoto pojmu, jeho obsah lze odvodit z obecného vymezení správního deliktu. Podle § 5 „zákona o odpovědnosti za přestupky“ je přestupek zaviněné protiprávní jednání, které porušuje nebo ohrožuje zájem chráněný zákonem a je za přestupek výslovně označeno.

² BOHADLO, D., BROŽ, J., KADEČKA, S., PRŮCHA, P., RIGEL, F., a ŠŤASTNÝ, V., 2022. Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich (č. 250/2016 Sb.). 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7676-420-0.

2.2.2 Přestupek

Přestupek představuje méně závažnou formu deliktního jednání, jak tvrdí Ondrušková a kol.³, které se vyznačuje nižším stupněm společenské škodlivosti než trestný čin. Podle ustanovení § 5 odst. 1. „zákona o odpovědnosti za přestupky“ je přestupek definován jako zaviněné protiprávní jednání, které porušuje nebo ohrožuje zájem chráněný zákonem a je za přestupek výslovně označeno zákonem.

2.2.3 Správní delikt

Správní delikt je širší pojem než přestupek, jak uvádí autoři Bohadlo a kol.⁴. Zahrnuje nejen přestupky fyzických osob, ale i delikty právnických osob a podnikajících fyzických osob. Mimo jiné vyplývá z aplikace ustanovení § 2 „zákona o odpovědnosti za přestupky“ správním deliktem se rozumí i jiné druhy protiprávního jednání, která nejsou trestnými činy, ale porušují veřejnoprávní normy.

2.2.4 Správní odpovědnost

Správní odpovědnost je dle autora Kopeckého⁵, právní odpovědnost vznikající v důsledku porušení povinností stanovených veřejnoprávními předpisy. Nejedná se o odpovědnost trestní, nýbrž o samostatný druh právní odpovědnosti, kterou lze uplatnit jak vůči fyzickým osobám, tak vůči právnickým subjektům. Tato odpovědnost je „ex lege“ ukotvena především v zákoně „zákona o odpovědnosti za přestupky“ ale i v dalších zvláštních zákonech, jež upravují specifické skutkové podstaty správních deliktů.

³ ONDURUŠOVÁ, M., ONDRUŠ, R., a VYTOPILO, P., 2018. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich*. Praha: Leges. ISBN 978-80-7502-212-7.

⁴ BOHADLO, D., BROŽ, J., KADEČKA, S., PRŮCHA, P., RIGEL, F., a ŠŤASTNÝ, V., 2022. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich (č. 250/2016 Sb.)*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7676-420-0

⁵ KOPECKÝ, M. et al., 2022. *Správní řád (č. 500/2004 Sb.)*. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7676-422-4.

2.3 Odlišnosti správního deliktu od trestného činu

Přestože správní delikty a trestné činy mohou vykazovat určité společné znaky, jako je protiprávnost, škodlivost a zavinění, jejich právní režimy se výrazně liší v systematickém zařazení, intenzitě zásahu do právních statků i v procesních aspektech.

Trestný čin je dle Matese⁶ aplikace ustanovení § 13 „trestní zákoník“, definován jako protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky stanovené tímto zákonem. Podmínkou je vyšší stupeň společenské škodlivosti, který odůvodňuje zásah trestní represe. Trestní odpovědnost se vztahuje výhradně na fyzické osoby aplikace ustanovení § 8 zákona č. 418/2011 „zákona o trestní odpovědnosti právnických osob“, ve znění pozdějších předpisů, přičemž o vině a trestu rozhoduje výhradně nezávislý soud.

Naproti tomu Bohadlo⁷ uvedl, správní delikt, jak jej vymezuje § 2 odst. 2 „zákona o odpovědnosti za přestupky“ zahrnuje nejen přestupky fyzických osob, ale i delikty právnických a podnikajících fyzických osob. Jedná se o porušení veřejnoprávní povinnosti, jehož škodlivost nedosahuje intenzity vyžadující uplatnění trestní odpovědnosti.

Dle Kopeckého⁸, o odpovědnosti za správní delikt nerozhoduje soud, ale příslušný správní orgán, čímž se zásadně liší institucionální rámec projednání obou typů deliktů.

Mezi nejvýznamnější rozdíly mezi trestným činem a správním deliktem lze zařadit tyto aspekty:

2.3.1 Intenzita zásahu do chráněného zájmu

Správní delikt je méně závažný než trestný čin, což se promítá nejen do jeho právní kvalifikace, ale také do volby sankcí. Zatímco trestné činy ohrožují nebo porušují zásadní hodnoty společnosti (život, svobodu, majetek), správní delikty obvykle postihují méně závažná porušení veřejného pořádku, správy či zákonných povinností.

⁶ MATES, P., VEDRAL, J., ŠIMÍČEK, V. *Přestupkové právo*. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-301-9 (s. 58–60).

⁷ BOHADLO, D., BROŽ, J., KADEČKA, S., PRŮCHA, P., RIGEL, F., a ŠŤASTNÝ, V., 2022. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich (č. 250/2016 Sb.)*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7676-420-0 (s. 98–101).

⁸ KOPECKÝ, M. et al., 2022. *Správní řád (č. 500/2004 Sb.)*. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7676-422-4 (s. 95–97).

2.3.2 Institucionální rámec

O trestném činu rozhoduje výhradně nezávislý soud, jak zmiňuje Průcha⁹, o správním deliktu rozhoduje správní orgán, zpravidla obec s rozšířenou působností, krajský úřad nebo jiný orgán státní správy.

2.3.3 Důkazní standardy

V trestním řízení platí zásada "in dubio pro reo" a důkazní břemeno nese výhradně stát, ve správním řízení se uplatňuje zásada volného hodnocení důkazů, přičemž správní orgán je povinen zjistit skutkový stav bez důvodných pochybností, § 3 zákon č. 500/2004 „správní řád“, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**správní řád**“), avšak za méně přísných podmínek než v trestním procesu.

2.3.4 Sankce

Autoři Bohadlo a kol.¹⁰ uvádí, v trestním právu mohou být ukládány závažné tresty, včetně trestu odnětí svobody, zákazu činnosti, peněžitých trestů či trestu vyhoštění. Ve správním právu je sankční systém mírnější – zahrnuje zejména pokuty, napomenutí, zákaz činnosti nebo propadnutí věci viz aplikace ustanovení § 35 a násl. „zákona o odpovědnosti za přestupky“.

Přes tyto rozdíly je však třeba podotknout, že se oba systémy vzájemně doplňují, a v praxi dochází ke kontaktu obou forem odpovědnosti, například při subsidiárním použití trestněprávních institutů. Přestože správní delikty a trestné činy mohou vykazovat určité společné znaky, jako je protiprávnost, škodlivost a zavinění, jejich právní režimy se výrazně liší v systematickém zařazení, intenzitě zásahu do právních statků i v procesních aspektech.

⁹ PRŮCHA, Petr. Správní právo: obecná část. 10. přeprac. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2020. 367 s. ISBN 978-80-210-9822-3 (s. 213–215).

¹⁰ BOHADLO, D., BROŽ, J., KADEČKA, S., PRŮCHA, P., RIGEL, F., a ŠTASTNÝ, V., 2022. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich (č. 250/2016 Sb.)*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7676-420-0 (s. 33–35).

2.4 Struktura správního (přestupkového) práva

Správní právo jako významné odvětví veřejného práva se z hlediska systematiky tradičně člení na dvě základní části: hmotné správní právo a procesní správní právo. Toto členění je důležité i pro správní právo deliktů, které se v oblasti přestupků promítá do stanovení skutkových podstat správních deliktů a do vedení přestupkového řízení.

Hmotné správní právo vymezuje konkrétní skutkové podstaty správních deliktů, určuje druhy správních sankcí, stanovuje odpovědnostní režimy a podmínky vzniku a zániku správní odpovědnosti. Právě tato část upravuje, co je považováno za přestupek, kdo za něj nese odpovědnost, a jaké právní následky z něj mohou vyplývat. Základní úprava je obsažena v „zákona o odpovědnosti za přestupky“ který vymezuje obecné podmínky přestupkové odpovědnosti, druhy přestupků, možných sankcí i okolností vylučujících protiprávnost.

Dle autora Průchy¹¹ vyplívá, že procesní správní právo se týká postupů, jimiž správní orgány rozhodují o právech a povinnostech fyzických i právnických osob. Základním procesním předpisem je „správní řád“, který upravuje obecná pravidla vedení správního řízení. V oblasti přestupkového práva má však specifické postavení „zákona o odpovědnosti za přestupky“ který obsahuje vlastní procesní část, avšak subsidiárně se použije správní řád, zejména jeho ustanovení od § 3 a následujících a § 1 odst. 2 „zákona o odpovědnosti za přestupky“.

Procesní správní právo stanovuje zásady spravedlivého řízení (např. zásadu rovnosti účastníků, zásadu materiální pravdy), práva a povinnosti účastníků, pravidla dokazování a strukturu rozhodovacího procesu správního orgánu. Význam procesní části spočívá v zajištění ochrany práv jednotlivce při výkonu veřejné moci a ve vytvoření rámce, který zabraňuje svévoli správních orgánů.

Toto dělení hmotné a procesní složky správního práva nachází své uplatnění i v rámci posuzování okolností vylučujících protiprávnost. Hmotněprávní podmínky určují, zda došlo k naplnění deliktu, zatímco procesní pravidla umožňují jejich náležité prokázání a uplatnění ve správním řízení.

¹¹ PRŮCHA, Petr. Správní právo: obecná část. 10. přeprac. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2020. 367 s. ISBN 978-80-210-9822-3 (s. 201–204). a (s. 217–219).

2.5 Předmět správního řízení ve věcech přestupků

Řízení o přestupku představuje procesní rámec, jehož cílem je zjistit, zda konkrétní osoba spáchala přestupek ve smyslu „zákona o odpovědnosti za přestupky“ a případně rozhodnout o její vině a uložení sankce. Jedná se o řízení správní povahy, které je vedeno podle zvláštní právní úpravy obsažené v tomto zákoně, subsidiárně pak dle obecného „správní řád“.

Dle autora Bohadla¹² je příslušným správním orgánem k projednání přestupku bývá ve většině případů obecní úřad obce s rozšířenou působností, pokud zvláštní zákon nestanoví jinak. Řízení může být zahájeno buď z moci úřední, na základě vlastního zjištění nebo oznámení jiného orgánu, nebo na základě podnětu třetí osoby, typicky poškozeného či svědka protiprávního jednání.

Zahájení řízení je výslovně upraveno v § 75 „zákona o odpovědnosti za přestupky“. Po jeho zahájení správní orgán shromažďuje důkazy, hodnotí skutkový stav a následně rozhoduje o vině, případné odpovědnosti a sankci. Důraz je kladen na zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností, jak stanoví zásada materiální pravdy s poukazem k aplikaci ustanovení § 3 „správního řádu“.

2.5.1 Subjekty řízení

Řízení o přestupku se účastní několik typově odlišných subjektů, jejichž procesní postavení je definováno zákonem:

2.5.2 Obviněný z přestupku

Zde Autor Kopecký¹³ vymezuje institut obviněného z přestupku jako ústřední procesní subjekt, proti němuž řízení směřuje. Jeho postavení je upraveno v § 27 „zákona o odpovědnosti za přestupky“ kde jsou mu zaručena základní práva – například právo na obhajobu, nahlížení do spisu, vyjádření se k podkladům rozhodnutí a další záruky spravedlivého řízení.

¹² BOHADLO, D., BROŽ, J., KADEČKA, S., PRŮCHA, P., RIGEL, F., a ŠŤASTNÝ, V., 2022. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich (č. 250/2016 Sb.)*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7676-420-0 (s. 274–276).

¹³ KOPECKÝ, M. et al., 2022. *Správní řád (č. 500/2004 Sb.)*. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7676-422-4 (s. 157–160).

2.5.3 Poškozený

Osoba, které byla přestupkem způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma. Má možnost uplatnit v řízení nárok na náhradu škody § 29 odst. 1 „zákona o odpovědnosti za přestupky“. Jeho procesní postavení je však omezené – není účastníkem v plném rozsahu jako obviněný.

2.5.4 Zástupci, svědci, znalci a další přizvané osoby

Představují důkazní subjekty, které jsou přítomny v řízení za účelem objasnění skutkového stavu. Správní orgán je oprávněn tyto osoby předvolat, vyslechnout či ustanovit znalce, pokud je potřeba odborného posouzení určité otázky §50–56 „správní řád“.

Účastníci mají právo být informováni o průběhu řízení, navrhopvat důkazy a činit procesní návrhy. Důsledné dodržování jejich práv a zásad spravedlivého řízení je nezbytné z hlediska legitimacy celého postupu a případné přezkoumatelnosti rozhodnutí v navazujícím soudním řízení.

2.6 Okolnosti vylučující protiprávnost

Zásadní výjimku z odpovědnosti za správní delikt představují, okolnosti vylučující protiprávnost, tedy takové situace, v nichž sice dojde k formálnímu naplnění skutkové podstaty přestupku, avšak chybí materiální znak protiprávnosti – jednání se v daném kontextu považuje za ospravedlnitelné, a tedy nezakládá odpovědnost.

Dle vyhodnocovaných názorů autorů Bohadla a kol.¹⁴ aplikace ustanovení § 26 „zákona o odpovědnosti za přestupky“ není přestupkem čin, kterým někdo odvrací bezprostředně hrozící nebezpečí nebo útok, pokud byly naplněny podmínky některé zákonem uznaných okolností vylučujících protiprávnost.

Dle Matese¹⁵ toto ustanovení vychází z obecných principů právní teorie, přičemž jejich podrobnější úprava je komparativně obsažena zejména v „trestním zákoníku“, jehož aplikace je ve správním právu možná subsidiárně.

¹⁴ BOHADLO, D., BROŽ, J., KADEČKA, S., PRŮCHA, P., RIGEL, F., a ŠŤASTNÝ, V., 2022. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich (č. 250/2016 Sb.)*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7676-420-0 (s. 120–122).

¹⁵ MATES, Pavel et al. *Trestní právo hmotné: obecná část*. 3. vyd. Praha: Leges, 2018. 340 s. ISBN 978-80-7502-344-5 (s. 85–89).

Mezi základní okolnosti vylučující protiprávnost v trestním právu patří:

Nutná obrana § 29 „trestní zákoník“ – představuje jednání, jímž někdo odvrací přímo hrozící nebo již probíhající útok na chráněný zájem, a to způsobem přiměřeným intenzitě a povaze útoku. Pro exces z nutné obrany (např. nepřiměřenost obrany) již vyloučení protiprávnosti nenastává.

Krajní nouze § 28 „trestní zákoník“ – Kopecký¹⁶, zmiňuje, že spočívá v činu, kterým se odvrací jiné hrozící nebezpečí, aniž by bylo možné jej odvrátit jinak, a za podmínky, že tím nedochází k zjevně nepřiměřenému zásahu do práv jiných osob. Typickým příkladem je narušení cizího majetku v důsledku odvracení větší škody.

Svolení poškozeného § 30 „trestní zákoník“ Dle Bohadla¹⁷ jde o situace, kdy chráněný zájem může být postižen se souhlasem osoby, jejíž práva jsou dotčena, a za předpokladu, že nejde o zájem, s nímž nelze disponovat (např. zdraví, život, veřejný pořádek). Typickým příkladem je informovaný souhlas s lékařským zákrokem.

Přípustné riziko § 31 „trestní zákoník“ Mates¹⁸, přípustné riziko je institutem, který umožňuje vyloučit protiprávnost v případech, kdy určitá činnost sice nese riziko vzniku újmy, avšak přináší prokazatelný společenský prospěch, zejména v oblasti vědeckého výzkumu, zdravotnictví, technického vývoje nebo podobných činností.

Kopecký¹⁹ uvádí, výkon práva nebo zákonné povinnosti § 32 „trestní zákoník“ – v těchto případech je jednání ospravedlněno tím, že osoba plní zákonnou povinnost či vykonává oprávnění vyplývající z práva (např. zákrok policisty, výkon služební povinnosti úřední osoby). Pokud je zákonná povinnost plněna zákonným způsobem, vylučuje se protiprávnost bez dalšího.

¹⁶ KOPECKÝ, M. et al., 2022. *Správní řád (č. 500/2004 Sb.)*. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7676-422-4 (s. 211–213).

¹⁷ BOHADLO, D., BROŽ, J., KADEČKA, S., PRŮCHA, P., RIGEL, F., a ŠTASTNÝ, V., 2022. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich (č. 250/2016 Sb.)*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7676-420-0 (s. 132–133).

¹⁸ MATES, Pavel et al. *Trestní právo hmotné: obecná část*. 3. vyd. Praha: Leges, 2018. 340 s. ISBN 978-80-7502-344-5 (s. 88–89).

¹⁹ KOPECKÝ, M. et al., 2022. *Správní řád (č. 500/2004 Sb.)*. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7676-422-4 (s. 215–218).

Každá z uvedených okolností musí být posuzována individuálně s přihlédnutím ke konkrétním skutkovým okolnostem, míře ohrožení chráněného zájmu, přiměřenosti zásahu a dalším relevantním skutečnostem. Užití těchto institutů není automatické a vyžaduje podrobnou právní analýzu a zvážení všech aspektů případu.

Jak uvádí judikatura Nejvyššího správního soudu, správní orgány jsou povinny zkoumat i možnost existence okolností vylučujících protiprávnost „ex offio“ (rozsudek NSS ze dne 25. 7. 2018, č. j. 8 As 105/2017–69).

2.7 Právní úprava správních deliktů a okolností vylučujících protiprávnost

Dle Bohadla²⁰, právní úprava správních deliktů a okolností vylučujících protiprávnost vychází z několika klíčových právních předpisů, které tvoří základní normativní rámec tohoto institutu. Základ představuje zákon „zákon o odpovědnosti za přestupky“ jenž v § 5 „cit. zákona“ přestupek jako zaviněné protiprávní jednání porušující nebo ohrožující zákonem chráněný zájem, a v aplikaci ustanovení § 26 „zákon o odpovědnosti za přestupky“.

Autor Mates²¹ uvádí, analyzované ustanovení zcela zjevně zákonodárcem inspirované zákonem „trestní zákoník“, který v § 28 až § 32 upravuje obecné okolnosti vylučující protiprávnost např. krajní nouzi, nutnou obranu či svolení poškozeného, jež lze při splnění podmínek subsidiárně využít i v rámci správního práva.

Průcha²² zmiňuje, procesní rámec poskytuje zákon „správní řád“, jehož ustanovení o zásadách řízení § 2–8 a řízení ve věcech deliktů § 27 a násl. upravují základní pravidla vedení řízení o přestupcích.

²⁰ BOHADLO, D., BROŽ, J., KADEČKA, S., PRŮCHA, P., RIGEL, F., a ŠTASTNÝ, V., 2022. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich (č. 250/2016 Sb.)*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7676-420-0

²¹ MATES, Pavel et al. *Trestní právo hmotné: obecná část*. 3. vyd. Praha: Leges, 2018. 340 s. ISBN 978-80-7502-344-5 (s. 85–89).

²² PRŮCHA, Petr. *Správní právo: obecná část*. 10. přeprac. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2020. 367 s. ISBN 978-80-210-9822-3 (s. 201–204).

Autor Bohadlo²³, vedle právních předpisů má zásadní význam judikatura správních soudů, především Nejvyššího správního soudu ČR (NSS), který prostřednictvím své rozhodovací činnosti konkretizuje aplikační rámec okolností vylučujících protiprávnost v praxi.

Například v rozsudku NSS ze dne 25. 7. 2018, č. j. 8 As 105/2017–69, soud konstatoval, že použití krajní nouze podle § 28 „trestní zákoník“ může být za určitých podmínek právně relevantním důvodem pro vyloučení protiprávnosti i ve správním právu.

Dle Kopeckého²⁴, podobně v rozsudku ze dne 26. 3. 2021, č. j. 6 As 234/2020–55, NSS řešil aplikaci nutné obrany a kladl důraz na proporcionalitu a přiměřenost jednání obviněného při odvracení útoku.

Uvedené případy dokazují, že správní orgány i soudy jsou při výkladu okolností vylučujících protiprávnost vázány zásadami právní jistoty a subsidiarity trestněprávních institutů. Přesto zůstává aplikace těchto okolností v rámci správního trestání složitou otázkou, vyžadující jak hlubší právní analýzu, tak důslednou individualizaci každého posuzovaného případu.

²³ BOHADLO, D., BROŽ, J., KADEČKA, S., PRŮCHA, P., RIGEL, F., a ŠŤASTNÝ, V., 2022. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich* (č. 250/2016 Sb.). 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7676-420-0 (s. 138–140).

²⁴ KOPECKÝ, M. et al., 2022. *Správní řád* (č. 500/2004 Sb.). Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7676-422-4 (s. 215–218).

3 Okolnosti vylučující protiprávnost v „de lege lata“ postihu (širší teoretický vhled)

3.1 Definice a právní význam

Dle autorů Šámala a kol.²⁵, uvádějí okolnosti vylučující protiprávnost představují právní instituty, jejichž přítomnost způsobuje, že určitá činnost, která by jinak naplňovala znaky přestupku či trestného činu, není posuzována jako protiprávní. Veřejná moc může sankcionovat pouze takové jednání, které je skutečně v rozporu s právním řádem.

Vyloučením protiprávnosti dochází k absenci jednoho z konstitutivních znaků deliktu – protiprávnosti – a tedy k vyloučení sankční odpovědnosti. Tento závěr je akceptován jak teorií, tak judikaturou (srov. např. rozhodnutí NSS č. j. 5 As 20/2012–30).

3.2 Historický vývoj institutu

Základy okolností vylučujících protiprávnost sahají až k římskému právu, které již tehdy formulovalo zásady ospravedlňující určité výjimky z obecně platných norem – například zásadu „*necessitas non habet legem*“ (nouze nemá zákon). V moderním právu byly tyto zásady nejprve systematizovány v oblasti trestního práva (zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákoník), později byly obdobné principy přijímány i v oblasti správního práva, zejména v rámci kodifikace přestupkového práva po roce 1990. Přesto přetrvává jistá míra nesystematičnosti při jejich aplikaci mimo oblast trestního práva.

3.3 Funkce v rámci právního řádu

Autoři Ondrušková a kol.²⁶ uvádí, okolnosti vylučující protiprávnost plní v právním systému několik zásadních funkcí:

Ochrannou funkci, neboť slouží k ochraně jednání, které je činěno ve specifických, často mimořádných situacích.

²⁵ ŠÁMAL, P. a kolektiv, 2023. *Trestní zákoník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck. ISBN 978-80-7400-893-1 (s. 66–68).

²⁶ ONDURUŠOVÁ, M., a kolektiv, 2018. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich*. Praha: Leges. ISBN 978-80-7502-212-7. (s. 63–65).

Korekční funkci, neboť brání nespravedlivému trestání osob jednajících za účelem ochrany právních hodnot.

Omezující funkci, která určuje limity veřejnoprávního zásahu – vymezuje, kdy již nelze aplikovat sankční odpovědnost.

3.4 Pojmové znaky a podmínky použití

Dle Bohdala²⁷, společným základem všech okolností vylučujících protiprávnost je přítomnost určité mimořádné situace, která vyžaduje specifické jednání. Aby bylo možné uznat takové jednání jako ne protiprávní, musí být splněny zejména následující podmínky:

Existence mimořádné situace – například bezprostředně hrozící útok, škoda nebo jiná újma.

Přiměřenost reakce – reakce nesmí být zjevně nepřiměřená vzhledem k situaci (srov. rozsudek NS sp. zn. 5 Tdo 1232/2014).

Úmysl chránit právní zájem – motivace pachatele musí směřovat k ochraně zájmu chráněného právem.

Neexistence alternativního řešení – čin musí být krajní možností, nesmí být možné dosáhnout téhož výsledku jinými prostředky.

3.5 Přehled základních okolností vylučujících protiprávnost

Správní praxe v České republice se při aplikaci těchto okolností často opírá o analogické využití trestního práva. Přestože přestupkové právo neobsahuje vlastní komplexní úpravu těchto okolností, judikatura i aplikační praxe připouští jejich použití obdobně.

²⁷ BOHADLO, D., BROŽ, J., KADEČKA, S., PRŮCHA, P., RIGEL, F., a ŠŤASTNÝ, V., 2022. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich (č. 250/2016 Sb.)*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7676-420-0 (s. 61–64) a (s. 45–47).

Mezi základní instituty patří:

Nutná obrana § 29 „trestní zákoník“ Šámal a kol.²⁸, jednání směřující k odvrácení přímo hrozícího nebo trvajícího útoku. Judikatura připouští i trestní zákoníky, intenzivní i extenzivní excés, jejichž posouzení je vždy otázkou konkrétních okolností.

Krajní nouze § 28 „trestní zákoník“ Ondrušková a kolektiv²⁹, zásahem proti hrozícímu nebezpečí lze ospravedlnit i jinak protiprávní jednání, pokud nedojde k větší újmě, než hrozila. Aplikace v přestupkovém právu je častá u situací jako je například vjezd do zákazu vjezdu při převozu zraněného.

Svolení poškozeného § 30 „trestní zákoník“ Kopecký³⁰, jednání činěné se souhlasem osoby, jejíž právní zájem je jednáním dotčen, může vyloučit protiprávnost. Ve správním právu může mít význam např. při rušení nočního klidu na soukromé akci se souhlasem všech sousedů.

Přípustné riziko § 31 „trestní zákoník“ Šámal a kolektiv³¹, významné zejména pro odborné činnosti např. lékařské zákroky, experimenty, kdy je jednání v souladu se stavem vědeckého poznání, a přesto může vést k ohrožení chráněného zájmu.

Oprávněné použití zbraně § 32 „trestní zákoník“ Bohadlo³², typicky aplikováno při zákroku bezpečnostních složek, kde je použití zbraně vázáno na zákonem stanovené podmínky např. „zákon o Policii ČR“.

Výkon práva nebo zákonné povinnosti „trestní zákoník“ „in fine“ Jedná se např. o výkon úřední činnosti, inspekčních kontrol či jiných zásahů v rámci zákonem svěřené pravomoci. Překročení zákonných mezí však vede ke ztrátě ochrany touto okolností a jednání může být protiprávní.

²⁸ ŠÁMAL, P. a kolektiv, 2023. *Trestní zákoník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck. ISBN 978-80-7400-893-1 (s. 478–480).

²⁹ ONDURUŠOVÁ, M., a kolektiv, 2018. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich*. Praha: Leges. ISBN 978-80-7502-212-7. (s. 67).

³⁰ KOPECKÝ, M. et al., 2022. *Správní řád (č. 500/2004 Sb.)*. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7676-422-4 (s. 122).

³¹ ŠÁMAL, P. a kolektiv, 2023. *Trestní zákoník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck. ISBN 978-80-7400-893-1 (s. 482).

³² BOHADLO, D., BROŽ, J., KADEČKA, S., PRŮCHA, P., RIGEL, F., a ŠŤASTNÝ, V., 2022. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich (č. 250/2016 Sb.)*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7676-420-0 (s. 52–54).

4 Okolnosti vylučující protiprávnost v trestním právu vs. přestupkovém právu

4.1 Právní úprava a rozdíly

Autoři Ondrušková a kol.³³, v českém právu jsou okolnosti vylučující protiprávnost upraveny v několika právních předpisech: „trestní zákoník“. – § 28 krajní nouze, § 29 nutná obrana, § 30 svolení poškozeného, § 31 přípustné riziko, § 32 výkon práv a povinností. „Zákona o odpovědnosti za přestupky“ § 26 stanoví obecné pravidlo, že se tyto okolnosti posuzují přiměřeně.

4.2 Obecné podmínky uplatnění

Autoři Šámal a kol.³⁴, aby bylo možné aplikovat okolnosti vylučující protiprávnost, musí být splněny následující podmínky:

1. Nezbytnost jednání – jiným způsobem nelze dosáhnout požadovaného výsledku.
2. Přiměřenost – způsobené následky nesmí být větší než odvrácené nebezpečí.
3. Neexistence jiného právního prostředku – okolnosti jsou ultima ratio.

4.3 Nutná obrana

Dle Bohadla³⁵, nutná obrana podle § 29 „trestní zákoník“ spočívá v odvracení útoku proti chráněnému zájmu. V trestním právu se připouští určitá míra nepřiměřenosti, pokud obrana není zcela zjevně nepřiměřená. Ve správním právu je institut často vykládán restriktivně. Správní orgány mohou považovat obranu za přestupek, i když by v trestním právu byla považována za oprávněnou.

³³ ONDURUŠOVÁ, M., a kolektiv, 2018. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich*. Praha: Leges. ISBN 978-80-7502-212-7. (s. 68–70).

³⁴ ŠÁMAL, P. a kolektiv, 2023. *Trestní zákoník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck. ISBN 978-80-7400-893-1 (s. 126).

³⁵ BOHADLO, D., BROŽ, J., KADEČKA, S., PRŮCHA, P., RIGEL, F., a ŠŤASTNÝ, V., 2022. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich (č. 250/2016 Sb.)*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7676-420-0 (s. 64–66).

4.4 Krajiní nouze

Ondrušková a kol.³⁶ zmiňuje, krajiní nouze je definována v § 28 „trestní zákoník“ jako jednání, které odvrací přímo hrozící nebezpečí. Škoda způsobená nesmí být větší než škoda hrozící. V přestupkovém právu je situace méně přesně vymezena a aplikace závisí na správním uvážení. Typickým příkladem je odstavení vozidla z důvodu naléhavého převozu zraněné osoby.

4.5 Judikaturní vývoj

Judikatura se snaží sjednotit výklad správního a trestního práva. Např. rozsudek NSS 10 As 20/2011 konstatuje, že správní orgány nesmí odhlížet od trestněprávní doktríny, pokud jde o okolnosti vylučující protiprávnost.

4.6 Shrnutí rozdílů

Trestní právo má podrobně propracovanou úpravu včetně definic a judikatury. Přestupkové právo je více formalistické a méně precizní v aplikaci těchto okolností. To vede k právní nejistotě a rozdílům v rozhodování správních orgánů.³⁷

Tabulka č.1³⁸

Kritérium	Trestní právo	Přestupkové právo
Závažnost	Vysoká	Nižší
Právní úprava	Explicitní „trestní zákoník“	Neurčitá (§ 26 přest. zákona)
Důkazní břemeno	Na obviněném	Správní uvážení
Procesní přístup	Formální, důsledný	Rychlý, neformální
Dopady na obviněného	Možný trest odnětí svobody	Pokuta, zákaz činnosti apod.

³⁶ ONDURUŠOVÁ, M., a kolektiv, 2018. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich*. Praha: Leges. ISBN 978-80-7502-212-7. (s. 68–70).

³⁷ KOPECKÝ, Martin et al. *Přestupkové právo v praxi*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2022. 356 s. ISBN 978-80-7676-422-4 (s. 120–123).

³⁸ Vlastní zdroj.

5 Okolnosti vylučující protiprávnost v českém správním právu

5.1 Právní rámec a obecná východiska

Autor Bohadlo³⁹, zmiňuje, že okolnosti vylučující protiprávnost jsou v českém správním (přestupkovém) právu zakotveny v zákoně „zákona o odpovědnosti za přestupky“ konkrétně v § 26. Tento paragraf stanoví, že za přestupek se nepovažuje čin, kterým někdo odvrací bezprostředně hrozící nebezpečí nebo útok, pokud podmínky tohoto jednání odpovídají okolnostem vylučujícím protiprávnost. Zákon však nevymezuje konkrétní druhy těchto okolností, čímž přenechává jejich výklad správní praxi a judikatuře.

Dále platí obecné zásady správního řízení dle zákona „správní řád“, zejména zásady legality, materiální pravdy, proporcionality a přiměřenosti.

5.2 Význam v přestupkovém řízení

Ondrušková⁴⁰ uvádí, okolnosti vylučující protiprávnost jsou tzv. negativním znakem přestupku, který má správní orgán zkoumat z moci úřední. Není tedy na obviněném, aby je vždy výslovně uplatnil. Pokud jednání naplní podmínky nutné obrany, krajní nouze nebo jiného právního ospravedlnění, správní orgán nesmí přestupek konstatovat. V praxi, ale často dochází k formalismu – orgány se soustředí na skutkové znaky a opomíjejí kontext jednání.

³⁹ BOHADLO, D., BROŽ, J., KADEČKA, S., PRŮCHA, P., RIGEL, F., a ŠTASTNÝ, V., 2022. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich* (č. 250/2016 Sb.). 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7676-420-0 (s. 44).

⁴⁰ ONDURUŠOVÁ, M., a kolektiv, 2018. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich*. Praha: Leges. ISBN 978-80-7502-212-7. (s. 63–65).

5.3 Prokazování a důkazní prostředky

Dle Kopeckého⁴¹, zásady materiální pravdy § 3 správní řád je správní orgán povinen zjistit stav věci bez důvodných pochybností. K prokázání okolností vylučujících protiprávnost lze využít: výpovědi účastníků a svědků, zdravotnickou dokumentaci, kamerové záznamy a fotografie, znalecké posudky, posouzení motivu a kontextu jednání. Nezohlednění těchto důkazů může vést k nespravedlivému rozhodnutí.

5.4 Judikatura správních soudů

Nejvyšší správní soud ČR poskytl vodítka k aplikaci okolností vylučujících protiprávnost. Například v rozhodnutí č. 8 As 105/2017-46 bylo konstatováno, že krajní nouze může ospravedlnit porušení dopravních předpisů, pokud hrozí větší újma. Rozhodnutí č. 3 As 125/2020-59 zdůraznilo, že správní orgán musí vždy posoudit možnost nutné obrany, pokud na ni obviněný poukazuje.

5.5 Problémy a doporučení

Autor Bohadlo⁴² uvádí, že hlavní problémy aplikace těchto institutů ve správní praxi: formalistický přístup orgánů, slabá znalost právní doktríny, absence konkrétních metodických pokynů, riziko nesprávného posouzení legitimního jednání.

5.6 Shrnutí dílčích subkapitoly

Dle autorů Ondrušové a kol.⁴³, přestože „zákona o odpovědnosti za přestupky“ připouští možnost vyloučení protiprávnosti, aplikační praxe je často nedostatečná a formalistická. Správní orgány mají zákonnou povinnost tyto okolnosti zkoumat, avšak činí tak často pouze na výzvu účastníka řízení. Pro zvýšení právní jistoty je nutné přijmout legislativní a institucionální opatření, která posílí správní rozhodovací praxi a ochranu práv jednotlivců.

⁴¹ KOPECKÝ, Martin et al. *Přestupkové právo v praxi*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2022. 356 s. ISBN 978-80-7676-422-4 (s. 132–134).

⁴² BOHADLO, D., BROŽ, J., KADEČKA, S., PRŮCHA, P., RIGEL, F., a ŠTASTNÝ, V., 2022. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich (č. 250/2016 Sb.)*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7676-420-0 (s. 70–73).

⁴³ ONDURUŠOVÁ, M. a kol. 2018. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich*. Praha: Leges. ISBN 978-80-7502-212-7 (s. 75–76).

6 Komparativní exkurs k právní úpravě v zahraničních systémech správního práva

6.1 Rakouské správní právo

Rakouské správní právo pracuje s názvem „rechtfertigender Notstand“ (oprávněný stav nouze) a „Notwehr“ (nutná obrana), které vylučují protiprávnost i v rámci správních deliktů. Specifikem rakouské úpravy je podrobná právní definice v obecném správním trestním zákoně (Verwaltungsstrafgesetz – VStG), výslovné uznání právní povahy vylučujících protiprávnost v přestupkových řízeních a zásadní důraz na poměrnost jednání a ochranu základních práv jednotlivce i ve správním právu.

Rakouský právní řád v oblasti správního trestání představuje relativně konzistentní a precizní systém, jenž v sobě propojuje prvky právní jistoty a přiměřenosti. Okolnosti vylučující protiprávnost jsou zde výslovně zakotveny v zákoně a jejich aplikace je běžnou součástí správního rozhodování.

To je důsledkem hlubší právní tradice i vyšší míry profesionalizace správních orgánů. Zásadní význam zde má přístup orgánů veřejné správy, které jsou povinny posoudit skutkový stav nejen formálně, ale zejména ve světle konkrétních okolností každého případu. Důraz je kladen na poměrování veřejného a soukromého zájmu, a to zejména tehdy, kdy je rozhodováno o individuálních sankcích.⁴⁴

6.2 Německé správní právo

Německo rozlišuje v právní teorii i praxi mezi dvěma hlavními kategoriemi okolností vylučujících protiprávnost: „Rechtfertigungsgründe“ (ospravedlňující důvody) a „Schuldausschließungsgründe“ (důvody vylučující vinu). Tyto pojmy se promítají jak do trestního, tak do správního práva. Klíčové rysy zahrnují vysokou úroveň doktrinárního rozpracování, důsledné rozlišování mezi porušením norem a jejich právní přípustností a pravidelné zkoumání přítomnosti ospravedlňujících okolností například v oblasti dopravních přestupků.

⁴⁴ Verwaltungsstrafgesetz 1991 (VStG). Bundesrecht konsolidiert: Gesamte Rechtsvorschrift für Verwaltungsstrafgesetz 1991, Fassung vom 30.05.2025. [online] <<https://www.ris.bka.gv.at>>.

Německý systém správního práva je znám důsledným respektováním zásady legality, což znamená, že jakákoliv sankce musí mít jednoznačnou oporu v zákoně. Tento přístup má pozitivní dopad na předvídatelnost rozhodnutí, zároveň však vytváří menší prostor pro diskreci správních úředníků. Německá praxe se vyznačuje vysokou mírou analytické přesnosti při aplikaci jednotlivých okolností vylučujících protiprávnost. Rozsáhlá judikatura a doktrinální literatura poskytují oporu jak správním orgánům, tak adresátům správních aktů.⁴⁵

6.3 Slovenská právní úprava

Slovenské přestupkové právo je zakotveno v zákoně č. 372/1990 Zb., o priestupkoch. Podobně jako v Česku je zde zakotven obecný paragraf vylučující protiprávnost. Odborná literatura systematicky rozvíjí přiměřenou aplikaci trestněprávních institutů a úředníci na obecních a městských úřadech mají menší míru formalismu než v Česku.

Dle Kujanové⁴⁶ je Slovenský systém přestupkového práva zůstává strukturálně blízký českému modelu, nicméně v aplikační rovině bývá často pružnější. Právní úprava v § 2 odst. 2 zákona č. 372/1990 Zb. výslovně uznává, že některé činy nemají být postihovány, pokud sloužily k odvrácení újmy či hrozícího nebezpečí. V praxi se správní orgány častěji, než v ČR přiklání k výkladu ve prospěch obviněného, zejména pokud se prokáže dobrá víra nebo ospravedlnitelné okolnosti jednání.

6.4 Inspirativní prvky pro české právo

Z výše uvedeného komparativního pohledu lze vyvodit, že česká právní úprava by měla směřovat k větší konkretizaci právních pravidel a metodické podpory pro správní rozhodování. Vhodné by bylo nejen doplnit výčet okolností vylučujících protiprávnost přímo do zákonného textu, ale také vypracovat podrobný metodický pokyn ministerstva vnitra, který by zajistil jednotný výklad a posuzování v rámci celé správní soustavy.

⁴⁵ BURGI, Martin. *Öffentliches Recht in der Praxis*. München: Verlag Franz Vahlen, 2020. ISBN 978-3-8006-6256-5.

⁴⁶ KUJANOVÁ, Monika. *Správne delikty a priestupkové konanie*. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2021. ISBN 978-80-571-0373-1 (s. 115–117).

Na základě zahraničních systémů lze navrhnout reformy českého přestupkového práva: zavedení výslovného výčtu okolností vylučujících protiprávnost, povinnost správního orgánu odůvodnit jejich neuznání, metodické pokyny pro aplikaci nutné obrany a krajní nouze a zvýšení vzdělávání správních pracovníků v trestněprávní oblasti.

6.5 Dílčí shrnutí subkapitoly

Jak uvádí Bohadlo⁴⁷, zatímco některé evropské státy mají pevně zakotvenou a doktrinálně rozvinutou úpravu okolností vylučujících protiprávní jednání i ve správním právu, český systém zůstává obecný a méně srozumitelný. Inspirace v zahraničních modelech může přinést větší právní jistotu, ochranu práv jednotlivce a spravedlivější řízení.

6.6 Praktické příklady a právní odkazy

6.6.1 Německo

Osoba projede na červenou kvůli hrozící kolizi se sanitkou. Takové jednání může být podle § 34 německého „trestního zákoníku“ (*Strafgesetzbuch*, StGB) posouzeno jako rechtfertigender Notstand – ospravedlnitelný stav nouze. Tento institut může vyloučit protiprávnost i v oblasti správních deliktů, jak stanoví také zákon o přestupcích (*Gesetz über Ordnungswidrigkeiten*, OWiG).⁴⁸

6.6.2 Francie

Úředník udělí pokutu za porušení karanténního opatření. Sankce je však později zrušena *Conseil d'État*, protože dotýčný poskytoval naléhavou lékařskou pomoc dítěti, což bylo uznáno jako stav vyšší moci.⁴⁹

⁴⁷ BOHADLO, D., BROŽ, J., KADEČKA, S., PRŮCHA, P., RIGEL, F., a ŠTASTNÝ, V., 2022. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich* (č. 250/2016 Sb.). 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7676-420-0 (s. 78–80).

⁴⁸ FISCHER, T. *Strafgesetzbuch und Nebengesetze: Kommentar*. München: C.H. Beck, 2024. ISBN (neuveveno).

⁴⁹ CONSEIL D'ÉTAT (FRANCIE). Rozhodnutí č. 437763 ze dne 6. listopadu 2020. Dostupné z: <<https://www.legifrance.gouv.fr>>.

6.6.3 USA

Řidič překročí rychlostní limit, aby převezl zraněného člověka do nemocnice. Správní soudce rozhodne ve prospěch řidiče s odkazem na „trestního zákoník“. Doctrine of Necessity (doktrína nezbytnosti).⁵⁰ kde soud uznal nutkové okolnosti jako ospravedlnění jednání.

6.6.4 Velká Británie

Porušení dopravního značení během povodní při evakuaci obyvatel bylo uznáno jako přiměřené a ospravedlnitelné. Britská judikatura se v tomto kontextu často opírá o zásadu *Wednesbury unreasonableness*.⁵¹

6.6.5 Rakousko

Zahradník vstoupí na cizí pozemek, aby zabránil šíření požáru. Jeho jednání je shledáno oprávněným podle § 10 *Verwaltungsstrafgesetz* (VStG), neboť se jedná o oprávněný stav nouze.⁵²

6.6.6 Slovensko

Řidič vjede na zákaz vjezdu, aby přepravil osobu v ohrožení života. Obecní úřad rozhodne, že se nejedná o přestupek, neboť jednání bylo ospravedlnitelné podle § 2 odst. 2 zákona o priestupkoch.⁵³

⁵⁰ PEOPLE V. UNGER, 362 N.E.2d 319 (Ill. 1977), USA.

⁵¹ ASSOCIATED PROVINCIAL PICTURE HOUSES LTD V. WEDNESBURY CORPORATION [1948] 1 KB 223, Velká Británie.

⁵² § 10 *Verwaltungsstrafgesetz* *trestní zákoník (VStG)*, BGBl. Nr. 52/1991, ve znění pozdějších předpisů.

⁵³ Zákon č. 372/1990 Zb., o priestupkoch. In: *Zbierka zákonov SR*. 1990.

7 Praxeologická část / průzkumné empirické šetření - aplikační využívání okolností vylučujících protiprávnost ze strany dotčených orgánů veřejné správy – fenomenologické vymezení

7.1 Cíl a metody průzkumného šetření

V praxeologicky orientované části „práce“ bude dílem realizováno empirické průzkumné šetření, např. řízené strukturované rozhovory, analýza a syntéza konkrétních skutkových dějů, směřovaných zejména zájmově k místně a věcně příslušným dotčeným orgánům veřejné správy, tj. např. konkrétně úžeji určeným „správním orgánům“ vybrané obce III. typu (Příbram), které bude fenomenologicky detekovat stav, strukturu a dynamiku zákonodárcem recentně svěřeného aplikačního administrativně-právního potencionálu „okolností vylučujících protiprávnost“, které byly v rámci určujícího období administrativně-právně řešené „správními“ orgány v rámci správního trestání v souvislosti se zabezpečením vybrané agendy „trestní zákoník“ a „místní státní správy“ etc.

Cílem průzkumného empirického šetření bylo detekovat, jakým způsobem místně a věcně příslušné policejní či správní orgány zejména určené místně a věcně příslušné konkrétněji Služba kriminální policie a vyšetřování – Oddělení obecné kriminality - SKPV OOK Příbram, Kancelář ředitele Územního odboru - ředitelství ÚO Příbram, Odbor vnitřní kontroly - ÚO Příbram a oddělení přestupkové správního orgánu Městského úřadu Příbram – Odbor práva a veřejných zakázek (přestupková agenda) konkrétněji Vedoucí oddělení přestupkového, Referent oddělení přestupkového (právník odboru přestupků), Samostatný odborný referent, přistupují k vyhodnocování okolností, které by mohly vyloučit protiprávnost jednání obviněných z přestupku. Metodika užitého průzkumného šetření zahrnovala kvalitativní strukturované rozhovory s příslušníky Policie ČR a pracovníky správních orgánů, analýzu anonymizovaných rozhodnutí ve vybraných řízeních a pozorování praktické aplikace institutu. Fenomenologický přístup umožnil zachytit zkušenosti pracovníků veřejné správy.

7.2 Výběr vzorku

Výzkumný vzorek zahrnoval: 4 příslušníky Policie ČR (Služba kriminální policie a vyšetřování – Oddělení obecné kriminality – SKPV OOK Příbram, Kancelář ředitele Územního odboru – ředitelství ÚO Příbram, Odbor vnitřní kontroly – ÚO Příbram) 3 úředníky přestupkového oddělení správních orgánů obce III. typu (ORP), 3 anonymizovaných rozhodnutí přestupkových orgánů.

7.3 Strukturované rozhovory

Strukturovaný rozhovor představuje jednu z klíčových metod používaných k získání informací o psychickém a emocionálním prožívání jednotlivce. Na rozdíl od prostého pozorování umožňuje porozumět subjektivním aspektům, jako jsou postoje, hodnoty, motivace, naděje či obavy. Úspěšné vedení rozhovoru však vyžaduje nejen systematickou přípravu, ale i dostatečnou odbornou erudici a zkušenosti výzkumníka.

V závislosti na účelu lze rozhovory rozdělit do několika typových kategorií. Diagnostický rozhovor se zaměřuje na zjištění aktuálního stavu jedince a jeho životních souvislostí. Terapeutický rozhovor usiluje o poskytnutí podpory a o napomáhání při zvládání obtížných situací. Analytický rozhovor slouží k hlubšímu proniknutí do vnitřního světa respondenta. Výzkumný rozhovor je využíván v rámci akademických nebo aplikačně orientovaných studií pro sběr dat. Poradenský rozhovor je nástrojem při rozhodovacích procesech, zatímco výběrový rozhovor plní hodnotící funkci při posuzování vhodnosti uchazečů na určitou pracovní či sociální roli.

Dle Švaříčka⁵⁴ z metodologického hlediska je možné rozhovory dále členit na přímé, jež se soustředí na explicitní obsah sdělovaných informací, a nepřímé, které se orientují spíše na formu vyjadřování, emocionální zabarvení, intonaci či neverbální projevy, jež mohou vypovídat o hlubších psychologických procesech.

V této bakalářské práci byli zahrnuti strukturované rozhovory přímé pro zajištění co největšího množství informací k porovnání a proniknutí do zkoumané problematiky.

⁵⁴ Švaříček, R., & Šedřová, K. (2014). *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0705-4.

7.3.1 Formulář pro strukturovaný rozhovor

Téma rozhovoru: Aplikační využívání okolností vylučujících protiprávnost ve správním (přestupkovém) právu

Blok A – Obecné informace

1. Mohl/a byste specifikovat, v jakém rozsahu a jakými konkrétními úkony se podílíte na rozhodovací činnosti a vedení řízení o přestupcích, zejména ve vztahu k přestupkům proti občanskému soužití, majetku a veřejnému pořádku?

2. Setkal/a jste se ve své praxi s případy, v nichž některý z účastníků řízení – zejména obviněný či jeho zástupce – argumentoval existencí okolností vylučujících protiprávnost podle § 26 zákona č. 250/2016 „zákonu o odpovědnosti za přestupky“? Pokud ano, jak byla tato argumentace správním orgánem či případně odvolacím orgánem vyhodnocena?

Blok B – Výklad a aplikace § 26 zákona č. 250/2016 „zákonu o odpovědnosti za přestupky“.

3. Máte při své rozhodovací činnosti k dispozici metodický pokyn, interní směrnici nebo jste absolvoval/a školení zaměřené na posuzování okolností vylučujících protiprávnost? Využíváte v této souvislosti například konzultační dny Ministerstva vnitra, metodickou pomoc krajských úřadů nebo stanoviska odvolacích orgánů v rámci řízení o odvolání?

4. Považujete právní úpravu § 26 zákona č. 250/2016 „zákonu o odpovědnosti za přestupky“, upravující okolnosti vylučující protiprávnost, za srozumitelnou a prakticky využitelnou při rozhodování v přestupkovém řízení?

Blok C – Praktická aplikace

5. Kdo ve Vaší praxi nejčastěji upozorňuje na přítomnost okolností vylučujících protiprávnost? Je to sám obviněný z přestupku, jeho právní zástupce, oznamovatel, Policie ČR, nebo ji zpravidla zvažuje správní orgán z úřední povinnosti?

6. Setkal/a jste se ve své praxi s případem, kdy bylo rozhodnutí vašeho správního orgánu zrušeno odvolacím orgánem nebo správním soudem z důvodu nesprávného neuznání okolností vylučujících protiprávnost?

Blok D – Návrhy a zhodnocení

7. Co ve své praxi považujete za největší problém při rozhodování o okolnostech vylučujících protiprávnost? Vyskytují se u Vás například aplikační obtíže při jejich správném právním posouzení, při dokazování, nebo při odlišné interpretaci ze strany odvolacích orgánů či soudů?

8. Jaká opatření byste navrhl(a) ke zlepšení současného stavu v oblasti posuzování okolností vylučujících protiprávnost? Vidíte prostor pro zlepšení na úrovni metodického vedení, vzdělávání, judikaturního sjednocení, nebo by podle Vás bylo vhodné uvažovat o změnách „de lege ferenda“?

9. Jak byste obecně ohodnotil(a) význam těchto institutů pro spravedlivé rozhodování v přestupkovém řízení?

Máte zájem doplnit své odpovědi o další poznámky, postřehy nebo případové zkušenosti z praxe, které se týkají posuzování okolností vylučujících protiprávnost v přestupkovém řízení?

Souhlas respondenta se zpracováním údajů k použití pro bakalářskou práci.

7.3.2 Rozhovory s příslušníky PČR

Rozhovor č. 1

Identifikační údaje respondenta

Funkce / pracovní zařazení: vrchní komisař Odboru vnitřní kontroly

Délka praxe v oblasti správního řízení / Policie ČR: 16 let

Místo výkonu funkce (okres/kraj): Příbram

Blok A – Obecné informace

Mohl/a byste specifikovat, v jakém rozsahu a jakými konkrétními úkony se podílíte na rozhodovací činnosti a vedení řízení o přestupcích, zejména ve vztahu k přestupkům proti občanskému soužití, majetku a veřejnému pořádku?

Vzhledem k mé dosavadní praxi, která do 01.05.2025 se orientovala na rovinu trestní na kriminální Policii, tak musím říci, že žádnými.

Setkal/a jste se ve své praxi s případy, v nichž některý z účastníků řízení – zejména obviněný či jeho zástupce – argumentoval existencí okolností vylučující protiprávnost podle § 26 zákona č. 250/2016 „zákonu o odpovědnosti za přestupky“? Pokud ano, jak byla tato argumentace správním orgánem či případně odvolacím orgánem vyhodnocena?

Ne.

Blok B – Výklad a aplikace § 26 zákona č. 250/2016 „zákonu o odpovědnosti za přestupky“.

Máte při své rozhodovací činnosti k dispozici metodický pokyn, interní směrnici nebo jste absolvoval/a školení zaměřené na posuzování okolností vylučujících protiprávnost? Využíváte v této souvislosti například konzultační dny Ministerstva vnitra, metodickou pomoc krajských úřadů nebo stanoviska odvolacích orgánů v rámci řízení o odvolání?

Já osobně ne.

Považujete právní úpravu § 26 zákona č. 250/2016 „zákon o odpovědnosti za přestupky“, upravující okolnosti vylučující protiprávnost, za srozumitelnou a prakticky využitelnou při rozhodování v přestupkovém řízení?

Jedná se o platnou úpravu, tudíž konstatuji, že ano. Jednotlivě upravené okolnosti vylučující protiprávnost jsou jasně definovány.

Blok C – Praktická aplikace

Kdo ve Vaší praxi nejčastěji upozorňuje na přítomnost okolnosti vylučující protiprávnost? Je to sám obviněný z přestupku, jeho právní zástupce, oznamovatel, Policie ČR, nebo ji zpravidla zvažuje správní orgán z úřední povinnosti?

V průběhu šetření přestupkového jednání vždy rozhoduje policista. Po oznámení či odevzdání přestupkového jednání posléze rozhoduje správní orgán, který je v rozhodnutí kompetentní.

Setkal/a jste se ve své praxi s případem, kdy bylo rozhodnutí vašeho správního orgánu zrušeno odvolacím orgánem nebo správním soudem z důvodu nesprávného neuznání okolnosti vylučující protiprávnost?

Nesetkal.

Blok D – Návrhy a zhodnocení

Co ve své praxi považujete za největší problém při rozhodování o okolnostech vylučujících protiprávnost? Vyskytují se u Vás například aplikační obtíže při jejich správném právním posouzení, při dokazování, nebo při odlišné interpretaci ze strany odvolacích orgánů či soudů?

V rovině trestní jsou okolnosti vylučující protiprávnost jasně dané v trestním zákoníku a prakticky se posléze aplikují dle zjištěných okolností během prověřování či vyšetřování. Co se týká rozhodování v přestupcích, to je otázka pro správní orgán, kde určitě s tímto mají větší zkušenosti.

Jaká opatření byste navrhl(a) ke zlepšení současného stavu v oblasti posuzování okolností vylučujících protiprávnost? Vidíte prostor pro zlepšení na úrovni metodického vedení, vzdělávání, judikaturního sjednocení, nebo by podle Vás bylo vhodné uvažovat o změnách „de lege ferenda“?

Pro zlepšení je prostor vždy, ovšem to není otázka na mě, potažmo na Policii jako takovou.

Jak byste obecně ohodnotil(a) význam těchto institutů pro spravedlivé rozhodování v přestupkovém řízení?

Do spravedlivého rozhodování tyto instituty jednoznačně patří.

Máte zájem doplnit své odpovědi o další poznámky, postřehy nebo případové zkušenosti z praxe, které se týkají posuzování okolností vylučujících protiprávnost v přestupkovém řízení?

Nemám co doplnit.

Rozhovor č.2

Identifikační údaje respondenta

Funkce / pracovní zařazení: vrchní komisař/kancelář ředitele

Délka praxe v oblasti správního řízení / Policie ČR: 18 let

Místo výkonu funkce (okres/kraj): Příbram

Blok A – Obecné informace

Mohl/a byste specifikovat, v jakém rozsahu a jakými konkrétními úkony se podílíte na rozhodovací činnosti a vedení řízení o přestupcích, zejména ve vztahu k přestupkům proti občanskému soužití, majetku a veřejnému pořádku?

Kontrola činnosti podřízených policistů, metodická činnost.

Setkal/a jste se ve své praxi s případy, v nichž některý z účastníků řízení – zejména obviněný či jeho zástupce – argumentoval existencí okolností vylučujících protiprávnost podle § 26 zákona č. 250/2016 „zákona o odpovědnosti za přestupky“? Pokud ano, jak byla tato argumentace správním orgánem či případně odvolacím orgánem vyhodnocena?

V praxi jsem se s tímto institutem setkal opakovaně, většinou v případě násilného jednání. Argumentace byla většinou pouze účelová bez věcného opodstatnění. Nepamatuji si, že by správní orgán k této argumentaci přihlédl.

Blok B – Výklad a aplikace § 26 zákona č. 250/2016 „zákona o odpovědnosti za přestupky“.

Máte při své rozhodovací činnosti k dispozici metodický pokyn, interní směrnici nebo jste absolvoval/a školení zaměřené na posuzování okolností vylučujících protiprávnost? Využíváte v této souvislosti například konzultační dny Ministerstva vnitra, metodickou pomoc krajských úřadů nebo stanoviska odvolacích orgánů v rámci řízení o odvolání?

Školení bylo provedeno pouze v rámci ZOP (základní odborná příprava). Průběžné kvalifikace doplňují interní akty řízení a metodické pokyny. Nepamatuji si však, že by se některá týkala této problematiky.

Považujete právní úpravu § 26 zákona č. 250/2016 „zákona o odpovědnosti za přestupky“, upravující okolnosti vylučující protiprávnost, za srozumitelnou a prakticky využitelnou při rozhodování v přestupkovém řízení?

ANO

Blok C – Praktická aplikace

Kdo ve Vaší praxi nejčastěji upozorňuje na přítomnost okolností vylučujících protiprávnost? Je to sám obviněný z přestupku, jeho právní zástupce, oznamovatel, Policie ČR, nebo ji zpravidla zvažuje správní orgán z úřední povinnosti?

Obviněný z přestupku

Setkal/a jste se ve své praxi s případem, kdy bylo rozhodnutí vašeho správního orgánu zrušeno odvolacím orgánem nebo správním soudem z důvodu nesprávného neuznání okolnosti vylučující protiprávnost?

NE

Blok D – Návrhy a zhodnocení

Co ve své praxi považujete za největší problém při rozhodování o okolnostech vylučujících protiprávnost? Vyskytují se u Vás například aplikační obtíže při jejich správném právním posouzení, při dokazování, nebo při odlišné interpretaci ze strany odvolacích orgánů či soudů?

Neznalost osob (poškozených, podezřelých...), které s tímto argumentují.

Jaká opatření byste navrhl(a) ke zlepšení současného stavu v oblasti posuzování okolností vylučujících protiprávnost? Vidíte prostor pro zlepšení na úrovni metodického vedení, vzdělávání, judikaturního sjednocení, nebo by podle Vás bylo vhodné uvažovat o změnách „de lege ferenda“?

Současná úprava je dle mého názoru dostačující.

Jak byste obecně ohodnotil(a) význam těchto institutů pro spravedlivé rozhodování v přestupkovém řízení?

Významný

Rozhovor č. 3

Identifikační údaje respondenta

Funkce / pracovní zařazení: SKPV OOK – vyšetřování.

Délka praxe v oblasti správního řízení / Policie ČR: 12 let.

Místo výkonu funkce (okres/kraj): Příbram.

Blok A – Obecné informace

Mohl/a byste specifikovat, v jakém rozsahu a jakými konkrétními úkony se podílíte na rozhodovací činnosti a vedení řízení o přestupcích, zejména ve vztahu k přestupkům proti občanskému soužití, majetku a veřejnému pořádku?

Jako vyšetřovatel se věnuji především trestním věcem, ale v rámci praxe se s přestupky samozřejmě setkávám, ovšem zřídka. Pokud při prověřování zjistím, že jednání nenaplňuje znaky trestného činu, a nelze tak zahájit trestní stíhání podle § 160 odst. 1 tr. řádu, ale mohlo by jít o přestupek, věc odkládám podle § 159a odst. 1 tr. ř. a podávám podnět příslušnému správnímu orgánu. Mám základní přehled o tom, jak probíhá správní řízení, včetně zásad dokazování nebo možnosti uplatnění okolností vylučujících protiprávnost. Ale samotného rozhodování o přestupcích se neúčastním, to je plně v kompetenci správních orgánů.

Setkal/a jste se ve své praxi s případy, v nichž některý z účastníků řízení – zejména obviněný či jeho zástupce – argumentoval existencí okolností vylučujících protiprávnost podle § 26 zákona č. 250/2016 „zákona o odpovědnosti za přestupky“? Pokud ano, jak byla tato argumentace správním orgánem či případně odvolacím orgánem vyhodnocena?

Ano, párkrát jsem se s tím v minulosti setkal. Většinou to bylo v případech, kdy někdo tvrdil, že se jen bránil – třeba při fyzickém konfliktu mezi sousedy. Obviněný pak říkal, že šlo o nutnou obranu nebo že jednal ve stresu kvůli nějaké hrozbě. Jak to pak správní orgán vyhodnotil, jsme se už nedozvěděli. Ale vím, že se tím správní úřad zabývá a rozhoduje podle důkazů a konkrétní situace.

Blok B – Výklad a aplikace § 26 zákona č. 250/2016 „zákona o odpovědnosti za přestupky“.

Máte při své rozhodovací činnosti k dispozici metodický pokyn, interní směrnici nebo jste absolvoval/a školení zaměřené na posuzování okolností vylučujících protiprávnost? Využíváte v této souvislosti například konzultační dny Ministerstva vnitra, metodickou pomoc krajských úřadů nebo stanoviska odvolacích orgánů v rámci řízení o odvolání?

Na přestupkové řízení se přímo nezaměřuju, takže žádné specializované školení na § 26 zákona č. 250/2016 „zákon o odpovědnosti za přestupky“ jsem neabsolvoval. V trestním právu ale s okolnostmi vylučujícími protiprávnost samozřejmě pracujeme – třeba s nutnou obranou nebo krajní nouzí – takže určitou právní logiku v tom znám. Co se týče metodik nebo pokynů, v rámci Policie ČR máme spíš interní výklady k trestní oblasti, nebo judikáty.

Považujete právní úpravu § 26 zákona č. 250/2016 „zákon o odpovědnosti za přestupky“, upravující okolnosti vylučující protiprávnost, za srozumitelnou a prakticky využitelnou při rozhodování v přestupkovém řízení?

Z pohledu vyšetřovatele mi ta úprava přijde poměrně srozumitelná, hlavně protože navazuje na podobné principy, jaké známe z trestního práva. Pojmy jako nutná obrana nebo krajní nouze jsou známé i z trestního řízení, takže základní logika je jasná. Praktickou využitelnost ale posoudit úplně nemůžu, protože přímo v přestupkovém řízení nerozhoduji. Ale chápu, že správní orgány s tím mohou pracovat podobně jako my v trestním řízení.

Blok C – Praktická aplikace

Kdo ve Vaší praxi nejčastěji upozorňuje na přítomnost okolnosti vylučující protiprávnost? Je to sám obviněný z přestupku, jeho právní zástupce, oznamovatel, Policie ČR, nebo ji zpravidla zvažuje správní orgán z úřední povinnosti?

V mé praxi, kde se věnuji hlavně trestnímu řízení, se s okolnostmi vylučujícími protiprávnost setkávám hlavně tam – například když (podezřelý/obviněný, či jeho obhájce) tvrdí, že jednal v nutné obraně. V přestupkovém řízení se s tím ale přímo moc nesetkávám, protože to už většinou řeší správní orgány. Tam pak předpokládám, že na to upozorňuje obviněný nebo jeho zástupce, případně to správní orgán zvažuje sám.

Setkal/a jste se ve své praxi s případem, kdy bylo rozhodnutí vašeho správního orgánu zrušeno odvolacím orgánem nebo správním soudem z důvodu nesprávného neuznání okolnosti vylučující protiprávnost?

Ne, přímo s tímto případem jsem se nesetkal, protože se věnuji trestním věcem.

Co ve své praxi považujete za největší problém při rozhodování o okolnostech vylučujících protiprávnost? Vyskytují se u Vás například aplikační obtíže při jejich správném právním posouzení, při dokazování, nebo při odlišné interpretaci ze strany odvolacích orgánů či soudů?

Největší problém dle mého názoru je v tom, že tyto okolnosti jsou často hodně specifické a záleží hodně na konkrétních okolnostech případu. V praxi to může být těžké jasně prokázat nebo vyvrátit, třeba při dokazování nutné obrany nebo krajní nouze. Jako vyšetřovatel to vnímám spíš z hlediska sběru důkazů, ale samotné právní posouzení pak dělají správní orgány nebo soudy, kde může docházet k různým výkladům. Aplikační obtíže vidím spíš tam, kde je potřeba posoudit, jestli opravdu došlo k okolnosti vylučující protiprávnost, protože často záleží i na subjektivním hodnocení.

Jaká opatření byste navrhl(a) ke zlepšení současného stavu v oblasti posuzování okolností vylučujících protiprávnost? Vidíte prostor pro zlepšení na úrovni metodického vedení, vzdělávání, judikaturního sjednocení, nebo by podle Vás bylo vhodné uvažovat o změnách „de lege ferenda“?

Myslím, že největší přínos by mělo lepší metodické vedení a pravidelná školení zaměřená na praktickou aplikaci okolností vylučujících protiprávnost. Pomohlo by také jasnější a jednotnější výkladové stanovisko od odvolacích orgánů nebo soudů, aby se předešlo rozdílným v interpretaci. Změny zákona bych viděl až jako poslední krok, pokud by se ukázalo, že stávající úprava nefunguje dobře v praxi. Prioritou by mělo být hlavně zlepšit komunikaci a výměnu zkušeností mezi orgány, které o těchto věcech rozhodují.

Jak byste obecně ohodnotil(a) význam těchto institutů pro spravedlivé rozhodování v přestupkovém řízení?

Tyto okolnosti jsou důležité, protože pomáhají správně posoudit, kdy jednání není protiprávní, což přispívá ke spravedlivému rozhodování.

Rozhovor č. 4

Identifikační údaje respondenta

Funkce / pracovní zařazení: vrchní inspektor / OOK SKPV Příbram

Délka praxe v oblasti správního řízení / Policie ČR: 13 / 18 let

Místo výkonu funkce (okres/kraj): Příbram, Středočeský kraj

Blok A – Obecné informace

Mohl/a byste specifikovat, v jakém rozsahu a jakými konkrétními úkony se podílíte na rozhodovací činnosti a vedení řízení o přestupcích, zejména ve vztahu k přestupkům proti občanskému soužití, majetku a veřejnému pořádku?

V současné době přestupkové řízení neřeším na žádné úrovni. V případě, že se ve mnou vedených spisech přestupkové jednání vyskytne, tak jednotlivé přestupky na základě věcné příslušnosti postupuji na obvodní oddělení, neboť k oznamování, či jinému řešení přestupků, nejsem věcně příslušný.

Setkal/a jste se ve své praxi s případy, v nichž některý z účastníků řízení – zejména obviněný či jeho zástupce – argumentoval existencí okolností vylučujících protiprávnost podle § 26 zákona č. 250/2016 „zákona o odpovědnosti za přestupky“? Pokud ano, jak byla tato argumentace správním orgánem či případně odvolacím orgánem vyhodnocena?

S tímto jsem se nesetkal.

Blok B – Výklad a aplikace § 26 zákona č. 250/2016 „zákona o odpovědnosti za přestupky“.

Máte při své rozhodovací činnosti k dispozici metodický pokyn, interní směrnici nebo jste absolvoval/a školení zaměřené na posuzování okolností vylučujících protiprávnost? Využíváte v této souvislosti například konzultační dny Ministerstva vnitra, metodickou pomoc krajských úřadů nebo stanoviska odvolacích orgánů v rámci řízení o odvolání?

Jelikož přestupkové řízení v současné době nevedu, tak tyto podklady nevyužívám.

Považujete právní úpravu § 26 zákona č. 250/2016 „zákon o odpovědnosti za přestupky“, upravující okolnosti vylučující protiprávnost, za srozumitelnou a prakticky využitelnou při rozhodování v přestupkovém řízení?

Jelikož jsou z valné většiny v podstatě převzaty z trestního řízení, respektive z “trestního zákoníku“, myslím si, že jejich využití je srovnatelné a běžně využitelné.

Blok C – Praktická aplikace

Kdo ve Vaší praxi nejčastěji upozorňuje na přítomnost okolnosti vylučující protiprávnost? Je to sám obviněný z přestupku, jeho právní zástupce, oznamovatel, Policie ČR, nebo ji zpravidla zvažuje správní orgán z úřední povinnosti?

Za dobu své praxe mi bylo několikrát uváděno ze strany podezřelého, že jednal za určitých okolností, a však jakým způsobem bylo v dané věci rozhodnuto správním orgánem, či do jak velké míry bylo přihlédnuto k možnému jednání ve vztahu k okolnostem vylučujícím protiprávnost, tak to nedokáži posoudit, protože u daných případů po oznámení správnímu orgánu, již policejní orgán (já jako zpracovatel) nebyl zpětně vyrozuměn o rozhodnutí, jak tomu bývá například u trestních věcí.

Setkal/a jste se ve své praxi s případem, kdy bylo rozhodnutí vašeho správního orgánu zrušeno odvolacím orgánem nebo správním soudem z důvodu nesprávného neuznání okolnosti vylučující protiprávnost?

Nesetkal, nebyl jsem o výsledcích rozhodnutí zpětně srozumíván.

Blok D – Návrhy a zhodnocení

Co ve své praxi považujete za největší problém při rozhodování o okolnostech vylučujících protiprávnost? Vyskytují se u Vás například aplikační obtíže při jejich správném právním posouzení, při dokazování, nebo při odlišné interpretaci ze strany odvolacích orgánů či soudů?

Jelikož mi nikdy nebylo sdělováno, jakým způsobem se orgány dále ke konkrétním případům staví, či jak rozhodují, nedokáži posoudit, zda v jednotlivých případech mají s posuzováním věci potíže.

Jaká opatření byste navrhl(a) ke zlepšení současného stavu v oblasti posuzování okolností vylučujících protiprávnost? Vidíte prostor pro zlepšení na úrovni metodického vedení, vzdělávání, judikaturního sjednocení, nebo by podle Vás bylo vhodné uvažovat o změnách „de lege ferenda“?

Možným zlepšením v dané věci by mohlo být zasílání rozhodnutí správních orgánů zpět policejnímu orgánu, a to především zpracovatelům, avšak s ohledem na zatíženost jednotlivých policistů si nejsem jistý, zda by byli policisté po obdržení daných rozhodnutí schopni či ochotni veškeré závěry správních orgánů číst.

Jak byste obecně ohodnotil(a) význam těchto institutů pro spravedlivé rozhodování v přestupkovém řízení?

Jelikož se s přestupky běžně nesetkávám a přestupkovým řízením jsem se zabýval naposledy před více jak pěti lety, tak k věci nemám co dodat a nemohu tyto instituty ani nijak po stránce přestupkového řízení hodnotit.

7.3.3 Rozhovory správních orgánů obcí III. typu (ORP)

Rozhovor č.1

Identifikační údaje respondenta

Funkce / pracovní zařazení: vedoucí oddělení přestupků

Délka praxe v oblasti správního řízení / veřejné správy: 9 let

Místo výkonu funkce (okres/kraj): Příbram/ Středočeský kraj

Blok A – Obecné informace

Mohl/a byste specifikovat, v jakém rozsahu a jakými konkrétními úkony se podílíte na rozhodovací činnosti a vedení řízení o přestupcích, zejména ve vztahu k přestupkům proti občanskému soužití, majetku a veřejnému pořádku?

Na oddělení mám odpovědnost za vedení řízení ve složitějších věcech a současně dohlížím na postup ostatních referentů. S okolnostmi podle § 26 zákona č. 250/2016 „zákonu o odpovědnosti za přestupky“ se setkáváme zřídka, ale zpravidla v souvislosti s verbálními konflikty. Argumentace bývá často formální, bez hlubšího odůvodnění.

Setkal/a jste se ve své praxi s případy, v nichž některý z účastníků řízení – zejména obviněný či jeho zástupce – argumentoval existencí okolností vylučující protiprávnost podle § 26 zákona č. 250/2016 „zákona o odpovědnosti za přestupky“? Pokud ano, jak byla tato argumentace správním orgánem či případně odvolacím orgánem vyhodnocena?

Význam institutu však rozhodně nepopírám – pomáhá chránit osoby, které jednaly z důvodu vyššího zájmu nebo v krajní nouzi.

Blok B – Výklad a aplikace § 26 zákona č. 250/2016 „zákona o odpovědnosti za přestupky“.

Máte při své rozhodovací činnosti k dispozici metodický pokyn, interní směrnici nebo jste absolvoval/a školení zaměřené na posuzování okolností vylučujících protiprávnost? Využíváte v této souvislosti například konzultační dny Ministerstva vnitra, metodickou pomoc krajských úřadů nebo stanoviska odvolacích orgánů v rámci řízení o odvolání?

Problém je, že chybí závazné metodiky, proto si každý úřad může výklad přizpůsobit.

Považujete právní úpravu § 26 zákona č. 250/2016 „zákona o odpovědnosti za přestupky“, upravující okolnosti vylučující protiprávnost, za srozumitelnou a prakticky využitelnou při rozhodování v přestupkovém řízení?

Navrhoval bych sjednocení výkladu třeba prostřednictvím metodického pokynu Ministerstva vnitra.

Blok C – Praktická aplikace

Kdo ve Vaší praxi nejčastěji upozorňuje na přítomnost okolností vylučující protiprávnost? Je to sám obviněný z přestupku, jeho právní zástupce, oznamovatel, Policie ČR, nebo ji zpravidla zvažuje správní orgán z úřední povinnosti?

Nejčastěji Policie ČR a poškozený.

Setkal/a jste se ve své praxi s případem, kdy bylo rozhodnutí vašeho správního orgánu zrušeno odvolacím orgánem nebo správním soudem z důvodu nesprávného neuznání okolnosti vylučující protiprávnost?

Nesetkal.

Blok D – Návrhy a zhodnocení

Co ve své praxi považujete za největší problém při rozhodování o okolnostech vylučujících protiprávnost? Vyskytují se u Vás například aplikační obtíže při jejich správném právním posouzení, při dokazování, nebo při odlišné interpretaci ze strany odvolacích orgánů či soudů?

Osoby, které s tímto argumentují většinou neznají problematiku okolností vylučujících protiprávnost.

Jaká opatření byste navrhl(a) ke zlepšení současného stavu v oblasti posuzování okolností vylučujících protiprávnost? Vidíte prostor pro zlepšení na úrovni metodického vedení, vzdělávání, judikurního sjednocení, nebo by podle Vás bylo vhodné uvažovat o změnách „de lege ferenda“?

Současná úprava si myslím, že je dostačující.

Jak byste obecně ohodnotil(a) význam těchto institutů pro spravedlivé rozhodování v přestupkovém řízení?

Důležité pro rozhodování.

Rozhovor č. 2

Identifikační údaje respondenta

Funkce / pracovní zařazení: právník odboru přestupků

Délka praxe v oblasti správního řízení / veřejné správy: 6 let

Místo výkonu funkce (okres/kraj): Příbram / Středočeský kraj

Blok A – Obecné informace

Mohl/a byste specifikovat, v jakém rozsahu a jakými konkrétními úkony se podílíte na rozhodovací činnosti a vedení řízení o přestupcích, zejména ve vztahu k přestupkům proti občanskému soužití, majetku a veřejnému pořádku?

Jako právnička se často podílím na konzultacích ve sporných případech. Okolnosti vylučující protiprávnost řešíme převážně v řízeních, kde došlo k fyzickému incidentu – tam bývá zmíněna nutná obrana.

Setkal/a jste se ve své praxi s případy, v nichž některý z účastníků řízení – zejména obviněný či jeho zástupce – argumentoval existencí okolnosti vylučující protiprávnost podle § 26 zákona č. 250/2016 „zákona o odpovědnosti za přestupky“? Pokud ano, jak byla tato argumentace správním orgánem či případně odvolacím orgánem vyhodnocena?

Problémem je však nedostatečné dokazování, často stojíme pouze na tvrzení obviněného.

Blok B – Výklad a aplikace § 26 zákona č. 250/2016 „zákona o odpovědnosti za přestupky“.

Máte při své rozhodovací činnosti k dispozici metodický pokyn, interní směrnici nebo jste absolvoval/a školení zaměřené na posuzování okolností vylučujících protiprávnost? Využíváte v této souvislosti například konzultační dny Ministerstva vnitra, metodickou pomoc krajských úřadů nebo stanoviska odvolacích orgánů v rámci řízení o odvolání?

Právní úprava sama o sobě je podle mě jasná, jen její praktická aplikace naráží na důkazní limity.

Považujete právní úpravu § 26 zákona č. 250/2016 „zákona o odpovědnosti za přestupky“, upravující okolnosti vylučující protiprávnost, za srozumitelnou a prakticky využitelnou při rozhodování v přestupkovém řízení?

Vítala bych sdílení dobré praxe mezi úřady a širší debatu o sjednocení rozhodovací praxe odvolacích orgánů.

Blok C – Praktická aplikace

Kdo ve Vaší praxi nejčastěji upozorňuje na přítomnost okolnosti vylučující protiprávnost? Je to sám obviněný z přestupku, jeho právní zástupce, oznamovatel, Policie ČR, nebo ji zpravidla zvažuje správní orgán z úřední povinnosti?

Ve většině případů tuto argumentaci uvádí přímo obviněný z přestupku, případně jeho právní zástupce. V několika případech se s tímto upozorněním setkáváme i ze strany Policie ČR. Správní orgán okolnosti tohoto typu zvažuje z úřední povinnosti zejména tehdy, pokud z předložených podkladů vyplývá, že mohlo dojít k jednání v nutné obraně nebo krajní nouzi.

Setkal/a jste se ve své praxi s případem, kdy bylo rozhodnutí vašeho správního orgánu zrušeno odvolacím orgánem nebo správním soudem z důvodu nesprávného neuznání okolnosti vylučující protiprávnost?

Osobně jsem se s takovým rozhodnutím nesetkala. V praxi se snažíme tyto situace pečlivě vyhodnocovat a v případech s potenciálně přítomnou okolností vylučující protiprávnost postupujeme obezřetně – zpravidla doplňujeme dokazování a vyhodnocujeme jej v kontextu skutkového stavu.

Blok D – Návrhy a zhodnocení

Co ve své praxi považujete za největší problém při rozhodování o okolnostech vylučujících protiprávnost? Vyskytují se u Vás například aplikační obtíže při jejich správném právním posouzení, při dokazování, nebo při odlišné interpretaci ze strany odvolacích orgánů či soudů?

Za komplikaci považuji skutečnost, že účastníci řízení (zejména obvinění nebo poškození) často sami nechápou podstatu právních institutů nutné obrany nebo krajní nouze. Argumentují jimi nepřesně nebo účelově. To komplikuje posouzení jejich relevance, a navíc chybí konkrétní důkazy, které by tvrzení podpořily.

Jaká opatření byste navrhl(a) ke zlepšení současného stavu v oblasti posuzování okolností vylučujících protiprávnost? Vidíte prostor pro zlepšení na úrovni metodického vedení, vzdělávání, judikaturního sjednocení, nebo by podle Vás bylo vhodné uvažovat o změnách „de lege ferenda“?

Současná právní úprava považuji za obecně vyhovující. Prostor však vidím v oblasti metodického vedení a školení pracovníků správních orgánů, kde by bylo přínosné věnovat se praktickým kazuistikám. Přispělo by i větší množství veřejně dostupné judikatury, která by napomohla sjednocení výkladu.

Jak byste obecně ohodnotil(a) význam těchto institutů pro spravedlivé rozhodování v přestupkovém řízení?

Institut okolností vylučujících protiprávnost považuji za klíčový pro spravedlivé a individualizované posouzení přestupkového jednání. Umožňuje správnímu orgánu zohlednit specifika konkrétní situace a zamezit formálnímu postihu tam, kde by byl v rozporu s principy spravedlnosti.

Rozhovor č. 3

Identifikační údaje respondenta

Funkce / pracovní zařazení: samostatný odborný referent

Délka praxe v oblasti správního řízení / veřejné správy: 15 let

Místo výkonu funkce (okres/kraj): Příbram / Středočeský kraj

Blok A – Obecné informace

Mohl/a byste specifikovat, v jakém rozsahu a jakými konkrétními úkony se podílíte na rozhodovací činnosti a vedení řízení o přestupcích, zejména ve vztahu k přestupkům proti občanskému soužití, majetku a veřejnému pořádku?

Řídím přestupková řízení běžného typu – výtržnosti, sousedské spory, drobné majetkové delikty. Uplatnění § 26 zákona bývá výjimečné, většinou v případech, kdy se lidé snaží ospravedlnit své jednání v afektu.

Setkal/a jste se ve své praxi s případy, v nichž některý z účastníků řízení – zejména obviněný či jeho zástupce – argumentoval existencí okolností vylučujících protiprávnost podle § 26 zákona č. 250/2016 „zákona o odpovědnosti za přestupky“? Pokud ano, jak byla tato argumentace správním orgánem či případně odvolacím orgánem vyhodnocena?

Sám musím pečlivě zvažovat, kdy je taková argumentace relevantní.

Blok B – Výklad a aplikace § 26 zákona č. 250/2016 „zákona o odpovědnosti za přestupky“.

Máte při své rozhodovací činnosti k dispozici metodický pokyn, interní směrnici nebo jste absolvoval/a školení zaměřené na posuzování okolností vylučujících protiprávnost? Využíváte v této souvislosti například konzultační dny Ministerstva vnitra, metodickou pomoc krajských úřadů nebo stanoviska odvolacích orgánů v rámci řízení o odvolání?

Největší výzvou je rozlišit, zda šlo o jednání přiměřené situaci. Často by pomohlo více důkazů nebo svědeckých výpovědí.

Považujete právní úpravu § 26 zákona č. 250/2016 „zákona o odpovědnosti za přestupky“, upravující okolnosti vylučující protiprávnost, za srozumitelnou a prakticky využitelnou při rozhodování v přestupkovém řízení?

Osobně považuji institut za zásadní, ale i zneužitelný. Bylo by vhodné, aby existoval přehled judikatury, která by úředníkům pomáhala ve výkladu.

Blok C – Praktická aplikace

Kdo ve Vaší praxi nejčastěji upozorňuje na přítomnost okolností vylučujících protiprávnost? Je to sám obviněný z přestupku, jeho právní zástupce, oznamovatel, Policie ČR, nebo ji zpravidla zvažuje správní orgán z úřední povinnosti?

V praxi tuto okolnost nejčastěji uplatňuje samotný obviněný z přestupku, často až v rámci vyjádření k podkladům rozhodnutí. V menší míře se setkáváme s tím, že na okolnost upozorní jeho právní zástupce. Správní orgán ji zpravidla zvažuje tehdy, pokud z důkazů vyplývá podezření na její možnou existenci.

Setkal/a jste se ve své praxi s případem, kdy bylo rozhodnutí vašeho správního orgánu zrušeno odvolacím orgánem nebo správním soudem z důvodu nesprávného neuznání okolnosti vylučující protiprávnost?

Osobně jsem se s případem, kdy by odvolací orgán nebo soud zrušil rozhodnutí výlučně z důvodu nesprávného posouzení okolnosti vylučující protiprávnost, nesetkal. V praxi se však snažíme tyto aspekty hodnotit obezřetně, právě s ohledem na riziko nezákonného rozhodnutí.

Blok D – Návrhy a zhodnocení

Co ve své praxi považujete za největší problém při rozhodování o okolnostech vylučujících protiprávnost? Vyskytují se u Vás například aplikační obtíže při jejich správném právním posouzení, při dokazování, nebo při odlišné interpretaci ze strany odvolacích orgánů či soudů?

Největší problém spatřuji v tom, že účastníci řízení si často pletou nutnou obranu nebo krajní nouzi s pouhou emocionální reakcí na vzniklou situaci. Argumentují těmito instituty, aniž by si byli vědomi jejich právního obsahu. Z právního hlediska je pak obtížné takové tvrzení posoudit bez věrohodných důkazů.

Jaká opatření byste navrhl(a) ke zlepšení současného stavu v oblasti posuzování okolností vylučujících protiprávnost? Vidíte prostor pro zlepšení na úrovni metodického vedení, vzdělávání, judikaturního sjednocení, nebo by podle Vás bylo vhodné uvažovat o změnách „de lege ferenda“?

Za užitečné bych považoval podrobnější metodické vedení ze strany nadřízených orgánů, ideálně doplněné konkrétními příklady z praxe. Vzdělávání pracovníků správních orgánů na tuto oblast by mělo být cílenější. Současná právní úprava není nutně špatná, ale její výklad bývá nejednotný.

Jak byste obecně ohodnotil(a) význam těchto institutů pro spravedlivé rozhodování v přestupkovém řízení?

Tyto instituty považuji za klíčové pro zajištění spravedlivého výsledku řízení. Umožňují správnímu orgánu reflektovat okolnosti případu v širším kontextu, což je zásadní při individuálním posuzování odpovědnosti za přestupek.

7.3.4 Analýza konkrétních případů

1. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 15. srpna 2019, č. j. 9 As 57/2018-37

Skutkový stav: Stěžovatel napadl rozhodnutí správního orgánu, které bylo vydáno dne 29. července 2015 a kterým byl uznán vinným ze spáchání přestupku podle tehdy účinného zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích. V podané kasační stížnosti vznesl námitku týkající se vadnosti výroku rozhodnutí, konkrétně absence uvedení formy zavinění, tj. zda jednal úmyslně nebo z nedbalosti.

Právní kvalifikace: Jednalo se o přestupek podle zákona č. 200/1990 Sb., přičemž stěžovatel brojil proti formální vadě rozhodnutí – absenci výslovného vyjádření subjektivní stránky přestupku (zavinění) ve výroku rozhodnutí, které podle jeho názoru odporovalo zákonným požadavkům.

Argumentace: Stěžovatel tvrdil, že rozhodnutí je nezákonné, jelikož neobsahuje formu zavinění jako jednu z náležitostí výroku, což mělo dle jeho názoru zásadní vliv na zákonnost a přezkoumatelnost celého rozhodnutí. Tento nedostatek považoval za natolik závažný, že měl vést ke zrušení rozhodnutí.

Hodnocení: Krajský soud, který o žalobě rozhodoval, však konstatoval, že v době vydání rozhodnutí neexistovala v zákoně č. 200/1990 Sb., povinnost uvádět formu zavinění přímo ve výroku rozhodnutí. Rozhodnutí tedy nebylo v rozporu s tehdy platnou právní úpravou. Nejvyšší správní soud se s tímto právním názorem krajského soudu ztotožnil a konstatoval, že požadavek na výslovné uvedení zavinění ve výroku byl zaveden až později, a nelze jej zpětně vztahovat na rozhodnutí vydaná podle předchozí právní úpravy.

Výsledek: Kasační stížnost byla Nejvyšším správním soudem zamítnuta jako nedůvodná. Rozsudek tak potvrzuje, že rozhodnutí správního orgánu odpovídalo právním předpisům platným a účinným v době jeho vydání a absence výslovné formulace zavinění ve výroku nepředstavovala porušení zákona. Tento případ ilustruje význam dodržování principu *tempus regit actum* (čas rozhoduje o právním režimu) v přestupkovém právu i správním soudnictví.

Plné znění rozhodnutí <https://www.zakonyprolidi.cz/judikat/nsscr/9-as-57-2018->

2. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 5. června 2019, č. j. 5 As 350/2018

Skutkový stav: Stěžovatel se dopustil přestupkového jednání, za které mu byla uložena sankce správním orgánem. V řízení následně tvrdil, že jeho jednání nebylo protiprávní, protože jednal ve stavu krajní nouze ve smyslu § 26 písm. b) „zákona o odpovědnosti za přestupky“. Jeho obrana spočívala v tvrzení, že reagoval na hrozící nebezpečí, a jeho jednání tudíž mělo být posuzováno jako jednání v krajní nouzi, které vylučuje protiprávnost.

Právní kvalifikace: Jednalo se o projednání přestupku dle zákona o odpovědnosti za přestupky, přičemž stěžovatel v řízení před správními orgány ani v odvolání výslovně nenamítal existenci krajní nouze. Tento argument byl vznesen až v rámci řízení o kasační stížnosti.

Argumentace: Stěžovatel ve své kasační stížnosti namítal, že se správní orgán i krajský soud dostatečně nezabývali možností aplikace okolnosti vylučující protiprávnost, konkrétně krajní nouze. Podle jeho názoru měl správní orgán i bez výslovné námitky z úřední povinnosti zvažovat, zda jednání nebylo učiněno právě v krajní nouzi.

Hodnocení: Nejvyšší správní soud (rozsudek č. j. 8 As 17/2007-135) se ztotožnil s názorem krajského soudu, že na základě shromážděných důkazů neexistovaly dostatečné indicie nasvědčující existenci stavu krajní nouze. Pokud stěžovatel tuto námitku během řízení ani výslovně neuplatnil a důkazy svědčící o dané okolnosti nebyly obsaženy ve spise, neměl správní orgán povinnost tuto možnost samostatně zvažovat ex officio. Správní orgány nejsou povinny domýšlet za účastníky řízení možnou právní kvalifikaci jejich tvrzení, pokud to nevyplývá jednoznačně z okolností případu.

Výsledek: Nejvyšší správní soud kasační stížnost zamítl. Rozhodnutí správního orgánu i následné rozhodnutí krajského soudu zůstalo v platnosti. Případ tak ilustruje význam aktivní procesní účasti obviněného v přestupkovém řízení, zejména pokud jde o uplatnění okolností vylučujících protiprávnost.

Plné znění rozhodnutí <https://kraken.slv.cz/5As350/2018>

3. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31.05.2007, č. j. 8 As 17/2007

Skutkový stav: Správní orgán vedl řízení o přestupku, jehož skutková podstata byla formálně naplněna, nicméně obviněný se bránil tím, že jeho jednání bylo vedeno v nutné obraně v reakci na bezprostřední útok jiné osoby. Tuto obranu však správní orgán v rozhodnutí odmítl jako irelevantní, bez hlubšího odůvodnění či provedení důkazního řízení.

Právní kvalifikace: Správní řízení podle „zákona o odpovědnosti za přestupky“ s důrazem na aplikaci § 26, který upravuje okolnosti vylučující protiprávnost, zejména nutnou obranu.

Argumentace: Obviněný v řízení uvedl, že jednal v nutné obraně, neboť se cítil bezprostředně ohrožen. Správní orgán však odmítl tuto námitku posoudit jako právně relevantní a pominul provedení důkazů, které by její pravdivost mohly ověřit.

Hodnocení soudu: Nejvyšší správní soud v obdobné věci (rozsudek č. j. 8 As 17/2007) konstatoval, že skutečnost, že určité jednání naplňuje formálně znaky skutkové podstaty přestupku, neznamená automaticky, že se jedná o přestupek. V případě existence okolnosti vylučující protiprávnost – například nutné obrany – musí správní orgán tuto námitku řádně prověřit a vypořádat.“

Výsledek: V duchu tohoto rozhodnutí lze uzavřít, že opomenutí správního orgánu posoudit existenci okolnosti vylučující protiprávnost představuje vadu řízení, která může vést ke zrušení jeho rozhodnutí, neboť brání spravedlivému a zákonnému posouzení věci.

Plné znění rozhodnutí viz: <https://www.zakonyprolidi.cz/judikat/nsscr/8-as-17-2007>

7.4 Dílčí a zevšeobecňující vyhodnocení empirické části

7.4.1 Výstupy průzkumného empirického šetření a celkové zhodnocení s příslušníky PČR

Prostřednictvím čtyř strukturovaných rozhovorů s příslušníky Policie České republiky místně a věcně příslušných základních útvarů služby (Služba kriminální policie a vyšetřování – Oddělení obecné kriminality – SKPV OOK Příbram, Kancelář ředitele Územního odboru – ředitelství ÚO Příbram, Odbor vnitřní kontroly – ÚO Příbram) bylo zjišťováno, jakým způsobem je v praxi reflektován a aplikován institut okolností vylučujících protiprávnost dle § 26 zákona o odpovědnosti za přestupky.

Cílem bylo identifikovat potenciální aplikační obtíže, metodické nedostatky a přístup k právní interpretaci tohoto ustanovení.

Rozhovory ukázaly, že přímá zkušenost respondentů (Služba kriminální policie a vyšetřování – Oddělení obecné kriminality - SKPV OOK Příbram, Kancelář ředitele Územního odboru - ředitelství ÚO Příbram, Odbor vnitřní kontroly - ÚO Příbram) s aplikací § 26 „zákona o odpovědnosti za přestupky“ v přestupkovém řízení je značně rozdílná. Zatímco první respondent (R1) se v praxi zaměřoval výhradně na oblast trestního práva a s přestupkovou agendou nepřicházel do přímého styku, druhý respondent (R2) se věnuje metodickému vedení a kontrolní činnosti ve vztahu k činnosti podřízených, čímž se dotýká i aplikace okolností vylučujících protiprávnost. Třetí respondent (R3), vyšetřovatel v trestních věcech, má sice k přestupkovému právu pouze okrajový vztah, nicméně díky své zkušenosti s institutem okolností vylučujících protiprávnost v trestním řízení je schopen hodnotit jejich obsahovou a funkční paralelu. Čtvrtý respondent (R4), vrchní inspektor OOK SKPV, sice v současnosti přestupkovou agendu přímo neřeší, ale ve své činnosti se může setkat s projevy jednání, které by mohly být potenciálně kvalifikovány jako přestupky, a ve specifických situacích s institutem okolností vylučujících protiprávnost přichází do styku.

Oslovení respondenti se v několika klíčových oblastech shodli. Všichni uvedli, že přímé rozhodování o přestupcích je výhradní kompetencí správních orgánů, nikoli Policie ČR. Přesto se ve své činnosti – zejména v rámci předávání věcí správním orgánům nebo při prvotním šetření – mohou s argumentací na existenci okolností vylučujících protiprávnost setkat. R2 a R3 potvrzují, že v praxi je tato argumentace využívána,

zejména v kontextu fyzických konfliktů, kdy se obviněný odvolává na nutnou obranu. R2 pak konstatuje, že tato argumentace bývá často účelová a zpravidla bez reálného právního základu. R4 potvrzuje, že se ve své praxi s tímto institutem setkal, avšak zdůrazňuje, že zpětná vazba ohledně rozhodnutí správního orgánu mu obvykle není známa, což komplikuje reflektivní analýzu.

V oblasti metodického vedení a odborného vzdělávání panuje spíše konsenzus o jeho nedostatečnosti. Respondenti uvádějí, že specializované školení na aplikaci § 26 zákona o odpovědnosti za přestupky nebylo doposud organizováno, nebo si jej nepamatují. Využívány nejsou ani konzultace s Ministerstvem vnitra či stanoviska krajských úřadů. Z toho vyplývá potenciál pro systematické posílení metodické podpory, zejména na úrovni praxe. R4 dále poukazuje na to, že chybějící informační tok mezi správním orgánem a prvotně zasahujícími policisty vede k situaci, kdy Policie ČR není schopna následně vyhodnotit vhodnost svých úvodních kroků ve světle právního posouzení případu.

Z hlediska návrhů na zlepšení považuje R3 za klíčové posílení odborné orientace pracovníků pomocí cílených školení a sjednocení výkladů prostřednictvím judikatury nebo metodických stanovisek. R2 naopak zastává názor, že současná právní úprava je dostačující a že případné změny nejsou nezbytné. R1 se k otázce legislativních nebo metodických změn nevyjadřuje, neboť oblast přestupkového práva nepovažuje za součást své kompetence. R4 spatřuje prostor pro zlepšení zejména v oblasti meziinstitucionální komunikace a poukazuje na potřebu přímého sdílení výsledků přestupkových řízení, aby se zvýšila kvalita prvotních zásahů příslušníků Policie ČR v této oblasti.

Společným jmenovatelem odpovědí všech čtyř respondentů je uznání významu institutu okolností vylučujících protiprávnost pro spravedlivé rozhodování v přestupkovém řízení. Přestože Policie ČR nerozhoduje ve věci samotné, její role ve fázi předání věci, dokumentace jednání a prvotního šetření je z pohledu zajištění objektivit významná.

Dílčí a zevšeobecnující vyhodnocení průzkumného empirického šetření

Realizované rozhovory s odborníky z oblasti správního řízení přinesly cenný vhled do praktické roviny posuzování okolností vylučujících protiprávnost a významně přispěly k porozumění současné aplikační praxe tohoto institutu. Oslovení respondenti se shodli na tom, že ačkoli je právní úprava okolností vylučujících protiprávnost v zákoně zákona o odpovědnosti za přestupky formulována relativně přehledně a je koncepčně srovnatelná s obdobnými ustanoveními v trestním právu, její využití v každodenní rozhodovací činnosti může být komplikováno několika faktory a variabilními přístupovými metodami jednotlivých správních orgánů.

Jedním z opakovaně zmiňovaných problémů je nedostatečné metodické vedení ze strany nadřízených správních orgánů či ústředních správních úřadů, včetně absence jednotných výkladových stanovisek nebo přístupné a systematizované kazuistiky. Tento nedostatek se promítá nejen do rozdílné kvality rozhodovací činnosti, ale i do právní nejistoty účastníků řízení. Dále byla identifikována nízká míra systematického odborného vzdělávání zaměřeného konkrétně na aplikaci § 26 zákona o odpovědnosti za přestupky a to jak u pracovníků správních orgánů, tak u příslušníků Policie ČR, kteří bývají v počátku řízení často klíčovým procesním článkem – nejen z hlediska zajištění důkazního materiálu, ale i prvotního právního posouzení.

Specifickým aplikačním problémem, na který oslovení respondenti opakovaně upozorňovali, je důkazní situace – především v případech, kdy účastník řízení uplatní námitku okolnosti vylučující protiprávnost opožděně, bez odpovídajících důkazů nebo bez porozumění právnímu významu daného institutu. Správní orgán je pak často nucen činit rozhodnutí na základě nedostatečně objasněného skutkového stavu, přičemž je vystaven riziku, že jeho rozhodnutí bude později napadeno pro údajnou nepřiměřenost nebo porušení zásady materiální pravdy.

Z hlediska návrhů „de lege lata” se jako nejvhodnější řešení nejví změní samotné právní úpravy, ale spíše posílení aplikační podpory a jednotné interpretace tohoto institutu v rámci celé veřejné správy. Respondenti se přikláněli k potřebě judikaturního sjednocení rozhodovací praxe, rozšíření praktických školení a odborných seminářů, a v neposlední řadě k podpoře meziinstitucionální komunikace – zejména mezi správními orgány a složkami Policie ČR.

Právě tato spolupráce může mít klíčový vliv na to, jak kvalitně budou jednotlivé případy právně kvalifikovány už v počáteční fázi řízení, a tím předejít následným procesním nedostatkům, které mohou vést ke zrušení rozhodnutí v rámci přezkumných postupů.

Závěrem lze konstatovat, že institut okolností vylučujících protiprávnost představuje v oblasti správního trestání důležitý nástroj k naplnění principů spravedlnosti, subsidiarity a individualizace veřejnoprávního zásahu. Jeho efektivní uplatňování však vyžaduje nejen dobrou znalost práva a judikatury, ale i zkušenost, schopnost právní argumentace, pečlivé posuzování skutkového stavu a důsledné metodické vedení.

Právě tato systémová podpora by měla být do budoucna významně posílena, a to jak z úrovně legislativně - výkladové, tak vzdělávací a organizačně-procesní, aby bylo zajištěno rovné a spravedlivé uplatňování práva ve všech správních řízeních.

7.4.2 Zhodnocení průzkumného empirického šetření, směřovaného k pověřeným úředním osobám MÚ – Příbram.

Průzkumné šetření bylo realizováno v rámci správních orgánů obce III. typu. Tři strukturované rozhovory s úředními osobami Městského úřadu Příbram – Odbor práva a veřejných zakázek (přestupková agenda) konkrétněji Vedoucí oddělení přestupkového, Referent oddělení přestupkového (právník odboru přestupků), Samostatný odborný referent, kteří se přímo podílejí na přestupkovém řízení, přinesly důležité poznatky o praktickém nakládání s institutem okolností vylučujících protiprávnost podle § 26 „zákona o odpovědnosti za přestupky“. Přestože se jejich pracovní náplň částečně liší, v řadě klíčových otázek panuje shoda.

Ve všech třech rozhovorech zaznívá, že okolnosti vylučující protiprávnost jsou v přestupkovém řízení uplatňovány spíše výjimečně. Nejčastěji jsou uváděny v souvislosti s verbálními nebo fyzickými konflikty, typicky s odkazem na nutnou obranu nebo silné emoční vypětí. Většina takových námitek je vnímaná jako formální či účelová a často postrádá dostatečné důkazní opodstatnění.

Nejčastěji okolnost vylučující protiprávnost zmiňuje samotný obviněný nebo jeho právní zástupce. Někteří oslovení respondenti doplnili, že se s tímto institutem setkávají i na základě podnětů od Policie ČR či oznamovatelů. Všichni se shodují na tom, že správní orgán je povinen tuto okolnost zvažovat i z úřední povinnosti, pokud z předložených důkazů vyplýne její možná existence.

Za hlavní komplikaci je označována nedostatečná důkazní základna, kdy orgán rozhoduje prakticky jen na základě tvrzení účastníků řízení. Dále se poukazuje na neznalost právního obsahu ze strany účastníků – ti si často pletou nutnou obranu s pouhou impulzivní reakcí. V některých případech je problémem i chybějící jednotná metodická podpora a neexistence závazného výkladového rámce.

Všichni oslovení respondenti hodnotí samotnou právní úpravu § 26 zákona o odpovědnosti za přestupky jako srozumitelnou a obsahově vyhovující. Neshody panují spíše v oblasti výkladu a důkazního vedení. Bylo opakovaně doporučeno posílit metodické vedení správních orgánů, organizovat cílená školení, rozvíjet sdílení dobré praxe mezi úřady a doplnit judikaturu, která by napomohla sjednocení rozhodovací praxe.

Všichni dotázaní považují institut okolností vylučujících protiprávnost za zásadní pro zachování spravedlnosti a individualizace rozhodovacího procesu. Správní orgán tak získává možnost právně reflektovat okolnosti konkrétního případu a zabránit formalistickému postihu osob, jejichž jednání nelze za daných okolností považovat za protiprávní.

7.5 Celkové zhodnocení empirického průzkumného šetření

Analýza výpovědí sedmi respondentů – čtyř z prostředí Policie České republiky a tří ze správních orgánů – umožnila komplexnější a diferencovaný pohled na to, jak je institut okolností vylučujících protiprávnost podle § 26 zákona o odpovědnosti za přestupky o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, vnímán a prakticky uplatňován ve správním trestání. Získané poznatky potvrzují, že zkušenost a přístup k tomuto institutu se výrazně liší v závislosti na postavení a úloze příslušného subjektu v rámci správního řízení.

Zatímco příslušníci Policie ČR přicházejí s tímto ustanovením do kontaktu spíše okrajově a to především v kontextu přijetí oznámení nebo vyhodnocení základních skutkových okolností, pracovníci správních orgánů mají přímou rozhodovací kompetenci a nesou odpovědnost za právní posouzení jednání ve světle případné existence okolnosti vylučující protiprávnost. V jejich výpovědích se promítají reálné zkušenosti s argumentací účastníků řízení, nutností provádění důkazního řízení i případnými dopady na konečné rozhodnutí.

Obecně lze konstatovat, že samotná právní úprava § 26 zákona o odpovědnosti za přestupky je respondenty hodnocena jako srozumitelná, přehledná a v zásadě vyhovující. Přesto však aplikace tohoto ustanovení v praxi naráží na několik opakujících se obtíží.

Mezi ty nejčastější patří nedostatečné nebo zcela absentující důkazní podklady, účelové či formálně formulované námitky ze strany obviněných, neznalost právního obsahu institutu krajní nouze a nutné obrany, a také absence jednotných metodických pokynů či výkladových materiálů, které by napomáhaly sjednocovat rozhodovací praxi mezi jednotlivými správními orgány.

Závěrem lze konstatovat, že institut okolností vylučujících protiprávnost plní zásadní roli při ochraně principu spravedlivého rozhodování ve správním řízení, neboť umožňuje zohlednit specifické situace, kdy sice došlo k formálnímu naplnění skutkové podstaty přestupku, avšak z důvodu vyššího právního zájmu, sebeobrany nebo odvrácení nebezpečí nelze takové jednání kvalifikovat jako protiprávní.

Účinná a spravedlivá aplikace tohoto institutu však významně závisí na kvalitě důkazního řízení, schopnosti správního orgánu zhodnotit skutkový stav věci v kontextu právních podmínek pro uplatnění daného ustanovení a na odborné erudici a zkušenostech rozhodujících úředníků.

Do budoucna se jeví jako klíčové zejména: posílení metodické podpory správním orgánům, například formou výkladových stanovisek, vzorových kazuistik a jednotných pokynů, prakticky zaměřené vzdělávání a specializovaná školení pracovníků správních orgánů i příslušníků Policie ČR v oblasti okolností vylučujících protiprávnost, a systematický rozvoj rozhodovací praxe prostřednictvím přehledně dostupné judikatury správních soudů a sjednocující činnosti odvolacích orgánů.

Tyto kroky by mohly přispět ke zvýšení právní jistoty účastníků řízení a zároveň ke zlepšení kvality rozhodovací činnosti ve správním trestání jako celku.

Závěr

Cílem této „práce“ bylo formou teoreticko-praxeologického vhledu problémově objasnit administrativně-právní specifitu meritorního rozhodování správních orgánů na úrovni místní státní správy, a to v intencích vybraných hmotněprávních a procesněprávních ustanovení správního práva, vztahujících se k institutu okolností vylučujících protiprávnost ve smyslu § 26 „zákona o odpovědnosti za přestupky“.

Z provedeného empirického průzkumného šetření, opřené o rozhovory s sedmi respondenty (tři z oblasti veřejné správy a čtyři z bezpečnostních složek), vyplynula řada poznatků, které potvrzují, že ačkoliv je institut okolností vylučujících protiprávnost právně zakotven jasně a systematicky, jeho praktická aplikace s sebou nese určité problémy, především v rovině důkazní a výkladové.

Oslovení respondenti, kteří se na rozhodovací činnosti přímo podílejí, vnímají právní úpravu jako relativně přehlednou, avšak postrádají jednotnou metodickou oporu nebo judikurní vodítka, která by napomohla sjednocení praxe. Respondenti z veřejné správy poukazují zejména na nedostatečné důkazní podklady v případech, kdy obvinění účelově argumentují nutnou obranou nebo krajní nouzí bez věrohodných opor. Za hlavní překážku pak označují právě neznalost právních pojmů ze strany účastníků řízení, ale také chybějící nebo nedostatečnou judikaturu k dané problematice.

Příslušníci Policie ČR potvrdili, že institut okolností vylučujících protiprávnost je vnímán spíše jako sekundární či podpůrný, jelikož konečné posouzení náleží správnímu orgánu. Výraznější zkušenost s tímto institutem mají pouze v trestním řízení, přičemž v přestupkovém právu bývá problematika vyhodnocována méně systematicky.

Závěrem lze konstatovat, že meritorní rozhodování o aplikaci § 26 „zákona o odpovědnosti za přestupky“ ve správním řízení vyžaduje zvýšenou míru právní obezřetnosti, individuální posouzení skutkového stavu a citlivé zvažování všech okolností případu. Institut okolností vylučujících protiprávnost přitom zůstává významným nástrojem ochrany základních práv a spravedlivého rozhodování ve veřejné správě, jehož efektivní využití je podmíněno nejen legislativním zakotvením, ale i praktickým právním vědomím, metodickým vedením a důkazní kvalitou.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. BOHADLO, D., BROŽ, J., KADEČKA, S., PRŮCHA, P., RIGEL, F., a ŠŤASTNÝ, V., 2022. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich* (č. 250/2016 Sb.). 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7676-420-0.
2. BURGI, Martin. *Öffentliches Recht in der Praxis*. München: Verlag Franz Vahlen, 2020. ISBN 978-3-8006-6256-5.
3. FISCHER, T. *Strafgesetzbuch und Nebengesetze: Kommentar*. München: C.H. Beck, 2024. ISBN (neuvedeno).
4. GERLOCH, A., HUNGR, P. a ZOUBEK, V. *Základy teorie práva a právního státu*. 3. rozšířené a doplněné vydání. Praha: Vydavatelství Policejní akademie České republiky, 1995. 210 s. ISBN 80-85981-16-5.
5. JELÍNEK, J. – HERZEG, J. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob, komentář s judikaturou*. Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-87576-43-4
6. KOPECKÝ, M. et al., 2022. *Správní řád* (č. 500/2004 Sb.). Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7676-422-4.
7. KOPECKÝ, Martin et al. *Přestupkové právo v praxi*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2022. 356 s. ISBN 978-80-7676-422-4.
8. KUJANOVÁ, Monika. *Správne delikty a priestupkové konanie*. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2021. ISBN 978-80-571-0373-1.
9. MATES, P., VEDRAL, J., ŠIMÍČEK, V. *Přestupkové právo*. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-301-9.
10. MATES, Pavel et al. *Trestní právo hmotné: obecná část*. 3. vyd. Praha: Leges, 2018. 340 s. ISBN 978-80-7502-344-5.
11. PRŮCHA, Petr. *Správní právo: obecná část*. 10. přeprac. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2020. 367 s. ISBN 978-80-210-9822-3
12. ONDURUŠOVÁ, M. a kolektiv, 2018. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich*. Praha: Leges. ISBN 978-80-7502-212-7.
13. ŠÁMAL, P. a kolektiv, 2023. *Trestní zákoník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck. ISBN 978-80-7400-893-1.

14. ŠIMÍČEK, V. a kol. *Správní trestání*. 2. vyd. Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-516-7.

15. ŠVARŤÍČEK, R., & ŠEĐOVÁ, K. (2014). *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0705-4.

Elektronické zdroje

1. Verwaltungsstrafgesetz 1991 (VStG). Bundesrecht konsolidiert: Gesamte Rechtsvorschrift für Verwaltungsstrafgesetz 1991, Fassung vom 30.05.2025. [online] <<https://www.ris.bka.gv.at>>.

2. CONSEIL D'ÉTAT (FRANCIE). Rozhodnutí č. 437763 ze dne 6. listopadu 2020. Dostupné z: <<https://www.legifrance.gouv.fr>>.

Legislativní dokumenty

1. ČESKO (ČESKOSLOVENSKO). *Zákon č. 550 České národní rady ze dne 6. prosince 1991 o všeobecném zdravotním pojištění*. In sbírka zákonů České a Slovenské federativní republiky. 1991, částka 104, s. 2722-2727. Dostupné z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1991/Sb.104-91.pdf>>. ISSN 1210-0005.

Ostatní zdroje

Kromě výše uvedených zdrojů byly při zpracování bakalářské práce využity následující materiály:

Judikatura

NEJVYŠŠÍ SPRÁVNÍ SOUD ČR. Rozsudek ze dne 18. 1. 2018, č. j. 8 As 105/2017-46.
NEJVYŠŠÍ SPRÁVNÍ SOUD ČR. Rozsudek ze dne 16. 4. 2020, č. j. 6 As 234/2020-29,55.

NEJVYŠŠÍ SPRÁVNÍ SOUD ČR. Rozsudek ze dne 26. 10. 2011, č. j. 10 As 20/2011-73,69.

NEJVYŠŠÍ SPRÁVNÍ SOUD ČR. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 5. června 2019, č. j. 5 As 350/2018

NEJVYŠŠÍ SPRÁVNÍ SOUD ČR. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 15. srpna 2019, č. j. 9 As 57/2018-37

NEJVYŠŠÍ SPRÁVNÍ SOUD ČR. Rozsudek ze dne 25. 7. 2018, č. j. 8 As 105/2017–69.

NEJVYŠŠÍ SPRÁVNÍ SOUD ČR. Rozsudek ze dne 31.05.2007, č. j. 8 As 17/2007

KRAJSKÝ SÚD V BRATISLAVE. Rozhodnutie sp. zn. 3S/12/2021.

PEOPLE V. UNGER, 362 N.E.2 d 319 (III. 1977), USA.

ASSOCIATED PROVINCIAL PICTURE HOUSES LTD V. WEDNESBURY CORPORATION [1948] 1 KB 223, Velká Británie.

Právní předpisy

Česká republika:

ČESKO. *Zákon č. 250/2016 „zákona o odpovědnosti za přestupky“*. In: sbírka zákonů ČR. 2016.

ČESKO. *Zákon č. 40/2009 „trestní zákoník“*. In: sbírka zákonů ČR. 2009.

ČESKO. *Zákon č. 500/2004 „správní řád“*. In: sbírka zákonů ČR. 2004.

ČESKO. *Zákon č. 273/2008 „zákona o Policii České republiky“*. In: sbírka zákonů ČR. 2008.

Rakousko:

RAKOUSKO. *§ 10 Verwaltungsstrafgesetze“ (VStG), BGBl. Nr. 52/1991*, ve znění pozdějších předpisů.

Německo:

NĚMECKO. *§ 34 Strafgesetzbuch (StGB) – Rechtfertigender Notstand*. In: FISCHER, T. *Strafgesetzbuch und Nebengesetze: Kommentar*. München: C.H. Beck, 2024.

Slovensko:

SLOVENSKO. *Zákon č. 372/1990 Zb., o priestupkoch*. In: *Zbierka zákonov SR*. 1990.

Seznam tabulek a grafů

Tabulka č.1 Zdroj: vlastní